

<i>Presidentin katsaus</i>	<i>4</i>
<i>Kansliapäällikön katsaus</i>	<i>8</i>
<i>Toimintavuoden avaus ja juhlaistunto</i>	<i>12</i>
<i>Juhlavuonna lyötiin uusi mitali</i>	<i>14</i>
<i>Syyttäjäpäivän keskiössä rikosprosessi</i>	<i>16</i>
<i>Prejudikaattitapaamisessa kuultiin sidosryhmiä</i>	<i>18</i>
<i>Satavuotias kutsui median kylään</i>	<i>20</i>
<i>Avoimet ovet – tervetuloa korkeimpaan oikeuteen!</i>	<i>22</i>
<i>Vuosisadan syntymäpäivät</i>	<i>24</i>
<i>Aleksanterin paluu korkeimpaan oikeuteen</i>	<i>26</i>
<i>Henkilökunnan tilaisuudet</i>	<i>36</i>
<i>Ennakkoratkaisupyynnot Unionin tuomioistuimelle</i>	<i>38</i>
<i>Annetut lausunnot ja esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymiseksi</i>	<i>40</i>
<i>Vierailut ja tapahtumat</i>	<i>41</i>
<i>Tilastot / Statistics</i>	<i>42</i>
<i>Henkilökunta 31.12.2018</i>	<i>48</i>

Presidentin katsaus

Timo Esko

Kuluneena vuonna on monin tavoin juhlittu korkeimman oikeuden 100-vuotista historiaa. Tapahtumia on ollut niin pieniä kuin suuria ja ne ovat olleet suunnattuja niin oikeudenhoidon eri alojen toimijoille, suurelle yleisölle kuin korkeimman oikeuden omalle henkilökunnallekin. Lokakuun 1 päivänä 2018, kun tasan 100 vuotta oli kulunut korkeimman oikeuden ensimmäisestä istunnosta, pidettiin pääjuhla Helsingin yliopiston juhlasalissa kotimaisten ja ulkomaisten kutsuvieraitten, eri tuomioistuinten, syyttäjä- ja asianajajalaitoksen sekä oikeudenhoidon muiden viranomaisten edustajien ja korkeimman oikeuden oman henkilökunnan läsnä ollessa.

Tämä vuosikertomus antaa lukijalle katsauksen korkeimman oikeuden lainkäyttötoimintaan vuonna 2018. Samalla se on myös juhluvuoden historiikki, joka tarjoaa lyhyessä muodossa kuvan juhluvuoden eri tapahtumien kirjosta.

Lainkäytön alalla on merkillä pantavaa, että saapuneitten asioiden määrä laski viime vuonna tuntuvasti. Vuoden lopussa laskettiin saapuneitten asioiden määräksi 2 055, kun vastaava luku 31.12.2017 oli 2 303. Ilmeisesti hovioikeuksien juttumäärissä tapahtunut voimakas väheneminen näkyy nyt viiveellä korkeimmassa oikeudessa.

Ratkaistujen asioiden määrässä ei sen sijaan ole tapahtunut juuri lainkaan muutoksia. Korkein oikeus ratkaisi vuonna 2018 kaikkiaan 2 395 asiaa, edellisenä vuotena taas 2 428 asiaa. Ratkaisematta olevien asioiden määrä väheni merkittävästi. Niitä oli vuodenvaihteessa 788 kappaletta, kun vastaava luku aikaisempina vuosina on ollut 1 100–1 200:n vaiheilla.

Presidentin katsaus

Korkein oikeus antoi vuonna 2018 yhteensä 92 ennakkopäätöstä. Luku on pienempi kuin edellisenä vuotena, mutta ylittää hieman korkeimman oikeuden ja ministeriön välisessä tulossopimuksessa asetetun tavoitteen. Sen taustalla oli korkeimman oikeuden vaikeutunut työtilanne, kun alkuvuonna 2018 jäi eläkkeelle kaikkiaan neljä oikeusneuvosta. Merkittävää edistysaskelta korkeimman oikeuden työn järjestämisessä merkitsivät eduskunnan keväällä 2018 hyväksymät lainmuutokset oikeudenkäyntimenettelyjen keventämiseksi. Uudistusta oli esitetty jo vuoden 2013 oikeudenhoidon uudistamisohjelmassa, mutta ohjelman korkeinta oikeutta koskevat ehdotukset olivat odottaneet toteuttamista vuosikautia.

Vuoden 2019 alussa voimaan tulleen oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 9 §:n 3 momentin mukaan valituslupa-asia voidaan käsitellä ja ratkaista myös yhden jäsenen kokoonpanossa, jos on ilmeistä, ettei valituslupan myöntämiselle ole edellytyksiä. Myös kolmen jäsenen kokoonpanon käyttämisen edellytyksiä lisättiin. Esimerkiksi jatkokäsittelylupan myöntämisen edellytyksiä koskeva valitusasia voidaan ratkaista kolmen jäsenen kokoonpanossa, jos se on ratkaisusta yksimielinen.

Kokoonpanojen kevennykset antavat korkeimmalle oikeudelle mahdollisuuksia valitusasioitten nopeampaan ratkaisemiseen. Vuonna 2018 päästiin valituslupia koskevissa hylkäävissä ratkaisuissa jo 4,3 kuukauden keskiarvoon, mutta valitusasioitten käsittelyajat ylittivät edelleen 18 kuukautta.

Toinenkin oikeudenhoidon uudistamisohjelmaan sisältynyt, mutta jo jonkin aikaa lepotilassa ollut uudistusehdotus, nimittäin korkeimman oi-

keuden ja korkeimman hallinto-oikeuden yhteistyön kehittäminen, lähti liikkeelle vuoden 2018 lopulla. Korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit esittivät tuolloin kirjeessään oikeusministeriölle, että ministeriö käynnistäisi selvityksen, jossa arvioitaisiin ylimpien tuomioistuinten yhteistyön lainsäädännöllisiä edellytyksiä. Tämän jälkeen ministeriö on pyytänyt korkeinta oikeutta ja korkeinta hallinto-oikeutta nimeämään edustajansa asiaa selvittävään työryhmään. Sen työ pääsee käyntiin vuoden 2019 alussa.

Sen sijaan asiantuntevan oikeudenkäynnin turvaaminen työtapaturma- ja ammattitautiasioissa ei pitkästä odotuksesta ja monista ratkaisuyrityksistä huolimatta ole edelleenkaan edistynyt. Korkeimmassa oikeudessa ei ole asiantuntijajäseniä näitä asioita varten, vaan tarvittava erityistietämys on saatu asiantuntijalausuntojen avulla. Niitä tarvitaan vuosittain 10-20 kappaletta.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), joka oli antanut korkeimmalle oikeudelle sen pyytämiä lausuntoja, ilmoitti marraskuussa 2011 lopettavansa tämän toiminnan. Vuonna 2014 apulaisoikeuskansleri totesi, että tilanteeseen tuli saada korjaus viivytyksettä. Yliopistolliset sairaanhoitopiirit ottivatkin vastuulleen tarvittavien lausuntojen antamisen. Ne kuitenkin luopuivat tästä tehtävästä vuonna 2017.

Sosiaali- ja terveysalan hallinnossa on katsottu, että lausuntotehtävästä tulisi säätää lailla. Ministeriö on esittänyt resurssien puutteen estävän tällaisen lain valmistelun. Syksyllä 2018 korkein oikeus valmisteli itse hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen lainsäädännön täydentämi-

seksi siten, että laissa säädettäisiin Valviran velvollisuudesta antaa korkeimmalle oikeudelle vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja. Ehdotus sai hyvän vastaanoton sekä suuren yleisön että poliittisten päätöksentekijöiden taholla. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että ehdotus ei ole edennyt mihinkään. Vaikka asia ei koske suurta ihmisjoukkoa, se on erittäin vakava kansalaisten oikeusturvan kannalta.

Suomalainen oikeusvaltiokehitys on edelleen jatkunut vakaana. Euroopan unionin piiristä saatiin aivan loppuvuonna ilahduttava ja rohkaiseva uutinen. Puolan presidentti Duda ilmoitti, että hän hyväksyy tuomareiden eläkeikää madaltavan lain peruuttamisen. Heinäkuussa annettu laki alensi korkeimman oikeuden tuomareiden eläkeikää 70:stä 65:een vuoteen. Lain perusteella yli kolmasosa korkeimman oikeuden tuomareista olisi pakotettu eläkkeelle, ja samalla olisi avautunut mahdollisuus uusille tuomarinimityksille.

Komissio haastoi Puolan unionin tuomioistuihin. Se antoi maanantaina 17.12.2018 päätöksen, jonka mukaan Puolan tuli peruuttaa laki välittömästi. Unionin tuomioistuimen päätöksen noudattaminen on tärkeä osoitus Unionin voimasta perusoikeuksien ja oikeusvaltion puolesta tehtävässä työssä.

Tämä on viimeinen presidentin katsaus, jonka kirjoitan korkeimman oikeuden vuosikertomukseen. Jään eläkkeelle 1.9.2019, kun työurani on kestänyt kaikkiaan 45 vuotta. Kiitän kaikkia, jotka olen saanut tavata tehtävässäni korkeimman oikeuden presidenttinä.

A professional portrait of Tommi Vuorialho, a middle-aged man with short, dark hair, wearing a dark suit, white shirt, and a patterned tie. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a soft, out-of-focus grey.

Kanslia- päällikön katsaus

Tommi Vuorialho

TOIMINTAMÄÄRÄRAHA JA SEN KÄYTTÄMINEN

Korkeimman oikeuden toimintaan oli vuodelle 2018 myönnetty 8,544 miljoonan euron suuruinen määräraha. Taloudelliset edellytykset toiminnan järjestämiselle olivat edelleen lähes vastaavat kuin edellisinä vuosina, vaikka määräraha olikin ollut suurimmillaan yhdeksän miljoonan euron suuruusluokkaa vuosina 2014–2015. Määrärahojen pienentämisen vastapainoksi eritä työnantajamaksuja oli niin sanotussa kilpailukykyratkaisussa kevennetty ja myös virkamiesten oikeutta lomarahaan määrääjäksi kavennettu.

Korkein oikeus käytti toimintaansa noin 8,633 miljoonaa euroa. Toteutuneet toimintamenot ylittivät siten määrärahan noin 89 000 eurolla, mikä rahoitetaan aikaisempien vuosien säästöillä. Suurempaakin ylitystä oli sinänsä ehditty ennustaa toimintavuoden aikana. Vapautuneiden jäsenvirkojen täyttämisessä koetuista viiveistä seurasi kuitenkin yhteensä puolen jäsenyövuoden suuruinen vajuus, minkä lisäksi myös esittelijöiden virkavapaudet johtivat ajoittaiseen henkilövajeeseen, joskin samalla palkkasäästöihin.

Palkkakustannukset sivukuluineen olivat 74,4 prosenttia korkeimman oikeuden kaikista toimintamenoista vuonna 2018. Pohjoisesplanadin ja Helenankadun rakennuksissa sijaitsevista toimitiloista Senaatti-kiinteistöille maksettu vuokra oli toiseksi suurin menoerä (13,7 %).

HENKILÖKUNTA JA SIINÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET

Korkeimman oikeuden jäsenistä eläkkeelle jäivät toimintavuoden aikana 1.1.2018 lukien oikeusneuvos *Hannu Rajalahti*, 1.4.2018 lukien oikeusneuvos *Gustav Bygglin* sekä 1.5.2018 lukien oikeusneuvokset *Ilkka Rautio* ja *Soile Poutiainen*.

Uusiksi jäseniksi nimitettiin vuoden 2018 alusta lukien korkeimman oikeuden esittelijäneuvos *Juha Mäkelä*, 1.4.2018 lukien oikeusministeriön kansliapäällikkö *Asko Välimaa* sekä 1.8.2018 lukien Turun yliopiston professorit *Eva Tammi-Salminen* ja *Jussi Tapani*.

Korkeimman oikeuden esittelijäkunnassa vaihtuvuus jatkui edelleen, joskin maltillisempaan kuin parina edellisenä vuonna. Vuoden 2018 aikana viisi esittelijää jäi korkeimman oikeuden palveluksesta virkavapaalle eri perusteilla. Ainoatakaan uutta esittelijää ei kuitenkaan rekrytoitu, koska esittelijöitä myös palasi virkavapailtaan. Palveluksessa kalenterivuoden 2018 päättyessä olleista esittelijöistä noin puolet oli ollut toimessaan lyhyemmän ajan kuin kolme vuotta.

Korkeimman oikeuden jäsenkunnassa henkilötövuosia kertyi toimintavuonna 18,5. Esittelijöiden osalta henkilötövuosia kertyi puolestaan hieman yli 26 ja kansliavirkamiesten osalta noin 29. Korkeimman oikeuden palveluksessa työskenteli näin ollen keskimäärin 74 henkilöä. Luettelo henkilökunnasta toimintavuoden päättyessä 31.12.2018 on vuosikertomuksen lopussa.

LAINKÄYTÖN ASIAMÄÄRISTÄ JA KÄSITTELYAJOISTA

Korkeimpaan oikeuteen saapui vuonna 2018 kaikkiaan 2 055 asiaa eli noin kymmenen prosenttia vähemmän kuin vuotta aikaisemmin (2 303 asiaa). Asiamäärät olivat pysyneet 2010-luvun ensimmäisinä vuosina jotakuinkin samalla tasolla (vuosina 2010–2016 n. 2 450–2 700 saapuvaa asiaa vuodessa), mutta vuosina 2017–2018 vireille tulleiden asioiden perusteella on arvioitavissa, että saapuvien juttujen kokonaismäärä on alenemassa 2 500 asian vuositasolta pysyvällä tavalla. Tällainen kehitys oli alkanut riita-asioissa, maaaoikeudelliset asiat ja vakuutus oikeuden ratkaisuihin kohdistuvat muutoksenhaut mukaan lukien, mutta vuonna 2018 suuntaus näkyi myös rikosasioissa.

Korkeimpaan oikeuteen saapuneissa asioissa oli suurimmaksi osaksi kysymys muutoksenhausta hovioikeuksien ratkaisuihin. Hovioikeuksien kesken muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen jakautui niin, että maan suurimman hovioikeuden eli Helsingin hovioikeuden ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena 37,7 prosentissa tapauksista ja Turun hovioikeuden ratkaisut seuraavaksi suurimpana ryhmänä 23,9 prosentissa tapauksista. Itä-Suomen, Rovaniemen ja Vaasan hovioikeuksien ratkaisut olivat muutoksenhaun kohteena keskenään varsin samanlaisin osuuksin.

Määrällisesti suurimman osan korkeimmassa oikeudessa käsitellyistä asioista muodostivat valituslupahakemukset, joita saapui 1 847. Niistä melko tarkkaan puolet koski rikosasioita. Riita-asioissa tehdyistä valituslupahakemuksesta 102 kohdistui vakuutus oikeuden tekemiin ratkaisuihin ja 18

markkinaoikeuden immateriaali- ja markkinaoikeudellisissa asioissa tekemiin ratkaisuihin. Maaaoikeudellisissa asioissa valituslupahakemuksia saapui nyt jo neljännen kerran peräkkäin alle sata (56).

Saapuvien valituslupa-asioiden joukossa suurena ryhmänä pysyivät edelleen muutoksenhaut sellaisista hovioikeuksien päätöksistä, joissa jatkokäsittelylupaa ei ole myönnetty. Lokakuussa 2015 voimaan tullut jatkokäsittelylupajärjestelmän laajennus on lisännyt niiden määrää ja osuutta kaikista valituslupahakemuksista pysyvältä näytävällä tavalla. Vuonna 2018 tällaisia hakemuksia oli edellisvuoden tavoin noin kolmasosa kaikista valituslupahakemuksista, riita-asioiden kohdalla osuuden ollessa jopa ennätykselliset 43 prosenttia.

Valituslupia myönnettiin toimintavuonna 117 eli noin kymmenen prosenttia vähemmän kuin 2010-luvulla keskimäärin. Myönnettyjen valituslupien määrä oli siten 6,3 prosenttia saapuneiden valituslupahakemusten määrästä.

Toimintavuonna ratkaistiin 2 395 asiaa eli jotakuinkin yhtä monta kuin edellisvuonna 2017. Korkein oikeus ratkaisi näin ollen 340 asiaa enemmän kuin samaan aikaan tuli vireille, ja ennakkopäätöksiä julkaistiin 92.

Ylimääräisiä muutoksenhakemuksia – suurimmaksi osaksi tuomiovirhekanteluja ja tuomion purkua koskevia hakemuksia – kirjattiin saapuneeksi 176 ja ratkaistiin pitkälti yli 200. Armahdusanomuksiin liittyviä lausuntoja annettiin seitsemän. Ylimääräisten muutoksenhakemusten kokonaismäärä palasi nyt takaisin vuoden 2016 tasolle, jolle niiden määrä oli kolmen peräkkäisen vuoden aikana asteittain vähentynyt vuonna 2013 voimaan tulleen

asiamiespakon ja vuoden 2016 alussa tehdyn oikeudenkäyntimaksujen korotuksen seurauksena. Korkean juttumäärän vuonna 2017 voidaan siten uskoa jääneen ylimääräisissä muutoksenhakemuksissa poikkeukseksi vuonna 2013 alkaneessa kehityksessä.

Korkein oikeus onnistui viime vuonna osittain tavoitteessaan nopeuttaa juttujensa käsittelyä. Kaikkien toimintavuonna ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli nyt 5,6 kuukautta aiemman kuuden kuukauden sijaan. Myös hylättyjen valituslupahakemusten kohdalla käsittelyaika lyheni edellisvuoden 5,1 kuukaudesta 4,3 kuukauteen. Hakemusasioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2018 noin yhdeksän kuukautta.

Niissä tapauksissa, joissa valituslupa myönnettiin ja asia siis tutkittiin myös valituksen perusteella, käsittelyaika kokonaisuudessaan oli keskimäärin 18,7 kuukautta (18,5 kk vuonna 2017 ratkaistuissa valitusasioissa). Vuonna 2016 alkanutta myönteistä kehitystä ei siten pystytty tässä asiaryhmässä jatkamaan, mutta saavutettu taso kyettiin kuitenkin ylläpitämään. Pitkäjänteinen työ valitusasioiden käsittelyaikojen lyhentämiseksi jatkuu alkaneena vuonna 2019.

Korkein oikeus ratkaisi siis toimintavuonna 2018 enemmän asioita kuin uusia juttuja tuli vireille. Sen ansiosta vireillä olevien asioiden kokonaismäärä pieneni vuodenvaihteen 2018–2019 tilanteessa selvästi alle tuhannen asian (788) ja samalla alle 40 prosentin saapuneiden asioiden määrästä. Jäljellä olevaan juttukantaan voidaankin kohdistaa odotuksia perinteisin toivein ”ei se määrä vaan laatu”.

Tommi Vuorialho

Toimintavuoden avaus ja juhlaistunto

Korkein oikeus piti 10.1.2018 henkilökuntansa kesken juhlatuoden avajaiskahvilaisuuden. Presidentti esitti uuden vuoden tervehdyksensä ja jakoi kunniamerkit, jotka tasavallan presidentti ritarikuntien suurmestarina oli itsenäisyyspäivänä 2017 myöntänyt eräille ansioituneille korkeimman oikeuden virkamiehille.

Tammikuun lopussa 31.1.2018 korkein oikeus kokoontui juhlaistuntoonsa. Paikalla olivat presidentin johdolla kaikki jäsenet, jotka myös istunnon jälkeen kuvattiin. Valokuvat jäsenkunnasta liittyvät siihen pitkään kuvatallenteiden sarjaan, jota on sadan vuoden aikana ja itse asiassa jo sitä ennen Senaatin oikeusosaston ajalta koottu kulloisestakin korkeimmasta oikeudesta.

Juhlaistunnon asialistalla oli kaksi aihepiiriä. Ensimmäinen koski jäljellä olevien hopeisten 70-vuotismitalien myöntämistä sekä uuden mitalisäännön vahvistamista. Presidentti on käsitellyt aihetta tarkemmin jäljempänä olevassa artikkelissaan.

Toiseksi juhlaistunnossa hyväksyttiin juhlavuoden tapahtumakalenteri. Kutakin teematapahtumaa järjestämään asetettiin työryhmä. Samalla nimettiin työryhmien puheenjohtajat, jotka ovat kuvanneet juhlavuoden kuluessa järjestettyjä tapahtumia omissa artikkeleissaan.

Juhlavuonna lyötiin uusi mitali

Timo Esko

SUOMEN RAHAPAJA

Juhlavuoden lähestyessä tuli ajan-kohtaiseksi miettiä, millaisia keinoja korkeimmalla oikeudella on osoittaa kiitollisuuttaan ja kunnioitustaan ulkopuolisia tahoja ja myös tuomioistuimen omaa henkilöstöä kohtaan.

Käytettävissä oli vanhastaan ollut korkeimman oikeuden mitali, joka oli tilattu korkeimman oikeuden 70-vuotisjuhlan kunniaksi vuonna 1988. Taiteilija *Toivo Jaatisen* suunnittelema teos oli suurikokoinen, aikansa tyyli-suunnan vaikuttava edustaja. Se kuvasi korkeimman oikeuden toimintaa ”railojen ja kuilujen symboloimassa ilmiöiden moninaisuudessa”. Mitalia oli lyöty sekä pronssinen että hopeinen sarja.

Mitalin käyttötarkoitus oli määritelty täysistunnon antamassa mitalisäännössä. Mitalin luovuttaminen oli ajan mittaan käynyt yhä harvinaisemmaksi. Hopeista mitalia, jonka alkuperäinen painos oli ollut 10 kappaletta ja josta myöhemmin oli otettu samansuuruinen lisäpainos, oli 2000-luvulla korkeimman oikeuden juhluvuoteen tultaessa luovutettu vain neljä kappaletta.

Asiaa mietittäessä tultiin siihen tulokseen, että 70-vuotismitalin aika alkoi olla ohitse. Tilalle haluttiin saada mitali, joka paremmin vastaisi nykyisiä makusuuntauksia ja jonka luovuttamisesta olisi helpompi päättää. Myös uuden mitalin tuli olla ulkoasultaan arvokas. Kuitenkaan sen ei haluttu olevan arvovaltaa korostava.

Korkeimman oikeuden juhlaistunnossa 31.1.2018 päätettiin jäljellä olleet kuusi hopeista 70-vuotismitalia luovuttaa tasavallan presidentti *Sauli Niinistölle*, presidentti *Martti Ahtisaarelle*, eduskunnalle, korkeimmalle hallinto-oikeudelle, Suomen tuomariliitto – *Finlands domareförbundet*:lle ja Unionin tuomioistuimelle.

Jo ennen juhlaistuntoa oli täysistunnossa 10.1.2018 päätetty tilata uusi mitali *Suomen Rahapaja Oy*:ltä. Rahapajan pääsuunnittelija *Erkki Vainio* oli laatinut kaksi vaihtoehtoa mitaliksi. Korkein oikeus päätyi tilaamaan työn, jonka nimi on ”Kohtaaminen”. Se kuvastaa tuomioistuimen riippumattomuutta ja vuorovaikutusta yhteiskunnan kanssa. Mitalin halkaisija on 38,6 mm ja mitali painaa 20 grammaa. Se on valmistettu seosmetallista ja pakattu puiseen rasiaan läpinäkyvän kuoren alle. Mitalin etupuolella on latinankielinen teksti ”Da mihi factum, dabo tibi ius”, joka suomennettuna kuuluu ”Anna minulle faktat, niin minä annan sinulle oikeutta.”

Mitali voidaan luovuttaa korkeimman oikeuden toimintaan liittyvissä tilanteissa Suomessa tai ulkomailla viranomaiselle, yhteisölle tai henkilölle kiitollisuuden tai kunnioituksen osoitukseksi. Juhlavuoden keväällä kappale mitalia luovutettiin jokaiselle korkeimman oikeuden virkamiehelle. Sen jälkeen mitalin ovat saaneet muun muassa monet korkeimmassa oikeudessa vierailleitten ulkomaisten tuomioistuinten edustajat.

Syyttäjäpäivän keskiössä rikosprosessi

Oikeusneuvos Pekka Koponen

Syyttäjäpäivä on yksi korkeimman oikeuden jo vakiintuneesti keskeisille sidosryhmilleen järjestämistä koulutus- ja yhteistyötapaamisista. Tällä kerralla tilaisuus järjestettiin Helsingin kaupungin tiloissa kaupungintalolla. Ohjelma oli tiukasti asiapitoinen ja vahvasti rikosprosessioikeuteen painottuva.

Presidentti *Timo Eskon* avauspuheen ja vs. valtakunnansyyttäjä *Raija Toiviaisen* päätössanojen ohella päivän teemoihin kuuluivat oikeudenkäymiskaaren 17 luvun uudistukset asianomistajan kuulemisessa, terrorismirikokset sekä kokemukset syyteneuvottelusta.

Asianomistajan todistelutarkoituksessa tapahtuvaan kuulemiseen liittyy keskenään ristiriidassa olevia oikeusturvaodotuksia. Sanotut ristiriidat ovat uudistuksessa lähtökohtaisesti entisestään korostuneet. Uhrin asemaa on erityisesti seksuaalirikoksissa pyritty parantamaan väljentämällä mahdollisuuksia esitutkintavaiheessa tallennetun kertomuksen hyödyntämiseen ilman henkilökohtaista läsnäoloa tuomioistuimessa. Pääkäsittelyssä tapahtuvan suullisen kuulemisen puuttuminen voi kuitenkin toisaalta olla oikeusturvaongelma jutun vastaajan kannalta.

Erityisen hankala tilanne voi olla nuorten lasten kuulemisissa, joissa uudistus ei sinänsä tuonut muutoksia oikeustilaan. Jos lasten kohdalla esitutkintavaiheessa on laiminlyöty käyttää mahdollisuutta kysymysten esittämiseen, tilaisuutta tähän ei ehkä voida enää myöhemmin tarjota lainkaan.

Ilman avustajaa olevalla vastaajalla ei useinkaan ole tutkintavaiheessa edellytyksiä omien lisäkysymysten tekemiseen. Näitä ja muita aiheeseen liittyviä haasteita tarkastelivat eri näkökulmista oikeuspsykologian dosentti *Julia Korkman*, asianajaja *Riitta Leppiniemi* ja professori *Matti Tolvanen*.

Terrorismirikokset eivät ainakaan vielä ole meillä arkipäivää, mutta muualla Euroopassa niistä on jo enemmän kokemusta. Tältä osin syyttäjäpäivällä hyödynnettiin brittiläistä asiantuntemusta. Terrorismirikosten selvittämisen ja ennalta estämisen sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin asettamista vaatimuksista puhunut Queen's Counsel, *Barrister David Anderson* on toiminut Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen riippumattomana terrorismilainsäädännön arvioitsijana vuosina 2011–2017. Tässä tehtävässään hänellä on ollut pääsy koko laajaa ongelmakenttää koskeviin tietoihin.

Kotimaisen näkökulman terrorismirikoksia koskevaan aiheeseen esitti valtiosyyttäjä *Tom Laitinen*. Päivän viimeisessä valtiosyyttäjä *Ritva Sahavirran* esityksessä palattiin edellisessä korkeimman oikeuden syyttäjäpäivässä teimana olleeseen syyteneuvotteluun siitä saatujen käytännön kokemusten muodossa.

Viimeisenä ohjelmanumerona päivään kuului perinteinen iltavastaanotto tarjoiluineen korkeimman oikeuden tiloissa. Osanottajien palautteen perusteella tällainen vapaamuotoinen yhteydenpito on myös tärkeä osa sidosryhmätilaisuuksia.

Korkeimman
oikeuden
Ratkaisut

1941

Korkeimman
oikeuden
Ratkaisut

1944

Korkeimman
oikeuden
Ratkaisut

1945

Korkeimman
oikeuden
Ratkaisut

1946

Korkeimman
oikeuden
RATKAISUT

1947

Oikeusneuvos Marjut Jokela

*Prejudikaattitapaamisessa
kuultiin sidosryhmiä*

Ennakkopäätösten antaminen on korkeimman oikeuden ydintehtävä ja julkaistut prejudikaatit sen lopputuotos. Ennakkopäätöstuomioistuimelta voidaan odottaa, että sen ratkaisut koskevat ajankohtaisia, yleistettäviä ja oikeudellisesti merkittäviä kysymyksiä.

Tie ennakkopäätökseen käy valituslupan kautta. Muutoksenhakemukset ja valituslupaharkinta yhdessä määrittävät sen, mihin korkeimman oikeuden resurssit käytetään ja mistä asioista oikeusohjeita annetaan.

Korkein oikeus ja sen henkilöstö on ollut usein järjestämässä tilaisuuksia, joissa valituslupan myöntämisperusteita, valituslupahakemusten laatimista ja valituslupaprosessia on pyritty avaamaan korkeimman oikeuden näkökulmasta. Prejudikaattitapaamisen tavoite oli toinen: ei kertoa, vaan kuunnella muiden näkemyksiä siitä, miltä oikeudenaloilta ja millaisista kysymyksistä prejudikaatteja erityisesti tarvitaan ja miten tätä koskevan tiedon välittymistä voidaan edistää.

Korkein oikeus kutsui kesäkuussa 2018 pidettyyn prejudikaattitapaamiseen edustajia hovioikeuksista, kärjäoikeuksista, syyttäjälaitoksesta, asianajajakunnasta sekä yliopistojen oikeustieteellisistä yksiköistä. Tavoitteena oli koota keskeisistä sidosryhmistä henkilöitä, jotka monipuolisesti edustavat eri oikeudenaloja ja eri tehtävissä toimivia. Korkeimmasta oikeudesta tilaisuuteen osallistuivat presidentti, seitsemän oikeusneuvosta ja ennakkopäätösten toimittaja.

Tapaamisessa kukin sidosryhmä esitti omista prejudikaattitarpeistaan puheenvuoron, joiden pohjalta käytiin vilkasta keskustelua. Iltapäivän pituista ja sen jälkeen vapaamuotoisena jatkunutta keskustelua ei voi hyvin tiivistää muutamaan riviin. Aiheet painottuivat kuitenkin selvästi rikosoikeuteen: prejudikaatteja toivottiin niin rikosoikeuden yleisistä opeista kuin uusiin ilmiöihin liittyvistä rikoksista, esimerkkeinä tietoverkkorikokset ja muuttuva huumausainerikollisuus. Kärjäoikeuksien puheenvuorossa prejudikaattitarve kiteytettiin massan vaikutukseen - tuomioistuinten näkökulmasta prejudikaattitarvetta voidaan arvioida asiamäärien perusteella.

Monissa puheenvuoroissa pidettiin tärkeänä, että ennakkopäätöksiä annetaan kansainvälistymiseen, tekniseen kehitykseen ja perusoikeuksiin liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä. Korkeimmalla oikeudella nähtiin erityinen tehtävä unionin tuomioistuimen ja ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön välittämisessä kotimaiseen lainkäyttöön.

Prejudikaattitapaamista pidettiin hyödyllisenä avauksena, jolle toivottiin jatkoa. Tarvetta nähtiin myös pysyville järjestelyille, joilla voitaisiin varmistaa se, että tieto ajankohtaisista ja yleistyvistä ongelmista siirtyy nopeasti muilta tuomioistuimilta korkeimpaan oikeuteen.

Prejudikaattitapaaminen järjestettiin osana juhlavuoden tilaisuuksia. Puhe oli kuitenkin aivan arkisesta työstä. Tällaista vuoropuhelua on tarpeen jatkaa ja kehittää.

Oikeusneuvos Päivi Hirvelä

Satavuotias kutsui median kylään

Korkeimman oikeuden 100-vuotisjuhlallisuuksien suunnittelussa otettiin jo hyvissä ajoin huomioon tarve tavata median edustajia juhluvuoden yhteydessä.

Niinpä tilaisuutta ideoimaan perustettiin työryhmä, johon kuuluivat oikeusneuvokset *Jarmo Littunen* ja *Mika Ilveskero*, kansliapäällikkö *Tommi Vuorialho*, viestintäpäällikkö *Pia Sive* ja esittelijäneuvos *Samuli Sillanpää*. Sain itse kunnian toimia työryhmän puheenjohtajana.

Median edustajat kutsuttiin 13.9.2018 iltapäivätilaisuuteen, jonka ohjelmasta pyrittiin rakentamaan sellainen, että se avaisi toimittajakunnalle korkeimman oikeuden tämän päivän toimintaa mahdollisimman havainnollisesti. Toimittajia osallistui tilaisuuteen 22 kaikkiaan 14:stä eri median toimituksesta.

Tilaisuuden aluksi presidentti *Timo Esko* kuvasi taloon tullutta juttukantaa ja siihen liittyviä viime vuosien trendejä, joita ovat muun muassa siviilijuttujen lupahakemusten väheneminen ja rikosjuttujen suhteellisen osuuden kasvaminen. Toinen suuri muutos korkeimman oikeuden arjessa on ollut sukupolvenvaihdos jäsenkunnassa useiden jäsenten jäätyä eläkkeelle ja nuoremman ikäluokan tuomareiden astuttua tehtäviinsä.

Seuraavaksi annoin tietoisuutyyppisen informaatiopakettin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toiminnasta ja erityisesti sananvapautta koskevista viimeaikaisista tapauksista sekä sellaisista tapauksista, joissa journalisti on joutunut tiedonvälitystehtävänsä vuoksi viharikoksen kohteeksi.

Oikeusneuvos Jarmo Littunen kertoi herkkien esimerkkien valossa eräiden korkeimman

oikeuden ratkaisujen kommentoinnista mediassa. Esitys herätti vilkasta keskustelua, jossa kävi ilmi muun muassa toimittajien työskentely kiivaassa uutiskilpailutilanteessa. Joka tapauksessa yhteinen kokemus oli se, että korkein oikeus tiedottaa tapauksista tarpeellisessa määrin ja että toimittajat saavat julkaistuista tiedotteista ja korkeimman oikeuden viestinnästä hyvän palvelun median tiedontarpeisiin.

Varsinainen innovatiivinen päätapahtuma ohjelmassa oli korkeimman oikeuden voimin esitetty ja näytelty prosessikuvaelma prejudikaattina julkaistun tapauksen elinkaaresta korkeimmassa oikeudessa, alkaen valituslupahakemuksen saapumisesta korkeimpaan oikeuteen ja jatkuen sitä seuraaviin käsittelyvaiheisiin, joiden lopputuloksena asiassa jalostuu korkeimman oikeuden perusteltu

ennakkopäätös. Vaikutelma oli, että tällainen havainnollinen esitys, johon heittädyttiin niin jäsenten ja esittelijöiden kuin kansliahenkilökunnankin piiristä, oli antoisa sekä esittäjille että median edustajille.

Loppupuheenvuorossa Oikeustoimittajat ry:n puheenjohtaja *Jarkko Sipilä* kertoi havainnoistaan toimittajien ja viranomaisten yhteistyöstä. Erityistä huolta toimittajakunnan piirissä on herättänyt asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten laaja tulkinta tuomioistuimissa, minkä koetaan estävän tiedonvälitystä yleistä kiinnostavuutta herättävistä asioista.

Tilaisuus päättyi korkeimman oikeuden henkilöstön ja toimittajakunnan vapaamuotoiseen yhdessäoloon ja vilkkaaseen keskusteluun.

Tommi Vuorialho

Avoimet ovet – tervetuloa korkeimpaan oikeuteen!

Mieluisana tehtäväni oli johtaa yhtenä juhlavuoden projektina avointen ovien tapahtumaa lauantaina 15.9.2018.

Sellainen oli järjestetty korkeimmassa oikeudessa jo Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi 26.8.2017, jolloin myös monet ministeriöt ja virastot olivat avoinna yleisölle. Tapahtuman edellyttämät järjestelyt oli siis jo edellisenä vuonna mietitty ja kokeiltu, minkä vuoksi ne voitiin nyt ottaa luottavaisin mielin suunnittelun lähtökohdaksi. Tapahtuman esilletuomista ja mainostamista helpotti puolestaan, että myös korkein hallinto-oikeus oli päättänyt avata ovensa oman 100-vuotisjuhlansa kunniaksi ja että ylimmät

oikeudet saattoivat sopia yhteisen päivän tapahtuman ajankohdaksi.

Tapahtuman toteuttaneeseen talkooväkeen ilmoittautui 24 henkeä (12 kansliavirkamiestä, 9 esittelijää, kansliapäällikkö, virkaiässä vanhin jäsen ja presidentti) eli noin kolmasosa koko henkilökunnasta. Jokaiselle löytyi sopiva rooli, olipa se sitten opas, valvoja tai yleisavustaja.

Vieraat otettiin vastaan pääovelta Pohjoisesplanadi 3:ssa ja jaettiin turvatarkastuksen jälkeen 12–15 hengen ryhmiin. Jokainen ryhmä sai vetäjikseen kaksi opasta, jotka kertoivat noin puoli tuntia kestäneen kierroksen aikana korkeimman oikeuden toimitiloista ja niiden historiasta, esillä olevista

Kansliapäällikkö helpotti pitkää jonotusta jakamalla ennakkotietoa kierroksesta.

taideteoksista sekä korkeimman oikeuden toiminnasta. Opastukset toteutettiin tarpeen mukaan myös ruotsiksi ja englanniksi. Presidentti tervehti tuttuun tapaan jokaista vierasta täysistuntosalin aulassa, ja oikeusneuvos *Juha Häyhä* kertoi työhuoneessaan oikeusneuvoksen työstä. Kierroksen lopulla vieraat saivat osallistua tietokilpailuun, johon oikein vastanneiden kesken arvottiin kolme palkintoa.

Tapahtumaa koskeva viestintä oli onnistunut ilmeisen hyvin, sillä vieraita oli saapumassa runsain määrin heti kello 11 ovien auetessa. Tapahtuman oli ilmoitettu päättyvän kello 15 niin, että viimeiset vieraat olisi otettu kierrokselle klo 14.30. Tulijoita

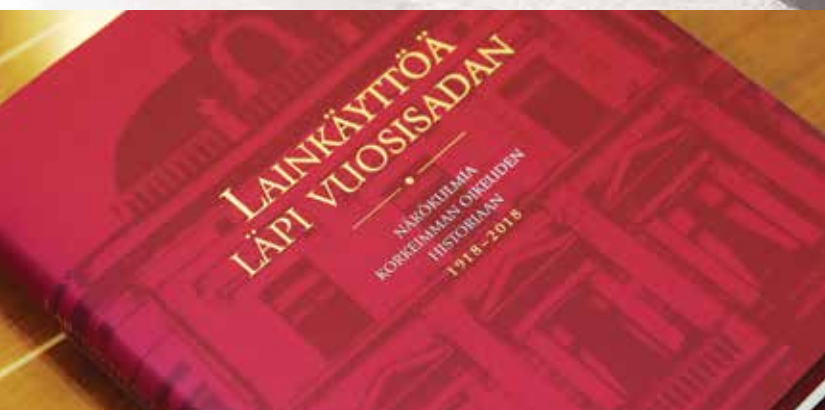
kuitenkin riitti päättymishetkeen saakka jonoksi asti. Tilanteesta selvittiin, kun lähes kaikki halukkaat otettiin talkooväen yhteisellä päätöksellä vastaan ennalta ilmoitetusta päättymisajasta joustaen.

Vieraiden osoittama kiinnostus korkeinta oikeutta kohtaan oli vilpitöntä ja ilahduttavaa. Heiltä kuultiin järjestään hyvää palautetta ja kiitoksia järjestelyistä ja opastuksista. Monelle vierailu näytti hyvin olevan jopa puolitoistatuntisen jonottamisen arvoinen.

Korkeimmassa oikeudessa ehti käydä viiden tunnin kuluessa 553 vierasta, mikä ylitti jonkin verran vuotta aikaisemmin kierrätetyn vierasmäärän (lähes 500).

Vuosisadan syntymä- päivät

Oikeusneuvos
Juha Häyhä

Juhlakirja julkistettiin
korkeimmassa oikeudessa
28.9.2018 järjestetyssä tilaisuudessa.

Tasalukujen juhlistaminen ei oikeastaan ole perin rationaalista. Juhlinnan ja pysähtymisen aiheeksi pelkkä talaluvun saavuttaminen vaikuttaa varsin muodolliselta perusteelta. Tasalukuja on tapana pysähtyä juhlimaan perinnesyistä. Instituutiot eivät toki lakkaa olemasta saati menetä merkitystään, vaikkei niitä muistettaisi juhlimalla. Toisaalta, koska sitten olisi sopiva ajankohta juhlaan. Mikä merkitys juhlistamisella ylipäätään on?

Juhlinta antaa mahdollisuuden pysähtyä pohtimaan syvällisemmin instituution olemassaolon perustekijöitä, sen historiaa ja merkitystä nykyajassa. Juhlistamisen syynä ei ole yksittäinen uroteko, kuten vaikkapa urheilussa saavutettu olympiamitali. Talaluvun juhlistamisen yhteydessä arvioinnin kohteena ovat yleensä yksittäisten tekojen sijasta juhlakalun toiminta yleisemmin. Tyypillisesti juhlakalun merkitystä arvioidaan roolinsa täyttäjänä. Tapana on myös kohdistaa katse talaluvun mittaiselta matkalta menneisyyteen.

Ajankohtaista työntöä juhlinnalle saatiin eurooppalaisten tapahtumien vuoksi virinneestä oikeusvaltiokeskustelusta. Tämä teema oli keskeisesti läsnä korkeimman oikeuden juhlavuoden tapahtumissa ja hankkeissa. Aihe epäilemättä ansaitsee erittelevän ja monipuolisen tarkastelun. Uhkakuva on, että oikeusvaltiota käytetään julkisuudessa yleistyvänä ilmaisuna, jonka sisältöä kukaan ei tarkkaan jaksaa muistaa. Lienee kohtuullista, että me oikeusvaltion arkipäivän ahertajat edes juhlapäivänä pysähdymme pohtimaan, mitä oikeusvaltio meille itse asiassa merkitsee.

Vuosisadan syntymäpäivät

Korkein oikeus perustettiin, kun laki korkeimmasta oikeudesta tuli voimaan 1.10.1918. Vuosi 2018 oli siten tasaluku korkeimman oikeuden historiassa. Oikeusvaltioihanteen kannalta olennaiset takeet tuomioistuimen riippumattomuudelle varmistuivat seuraavana vuonna, kun vuoden 1919 hallitusmuoto tuli voimaan. Tasalukuironiaa tai ei, mutta on noteeraamisen arvoista, että viimeisimmät siteet toimeenpanovaltaan katkeavat, kun sata vuotta mainituista tapahtumista on kulunut tuomioistuinviraston aloituksen viimeisiä askelia otettaessa kuluvana vuonna.

JUHLAKIRJA

On perinteen mukaista pysähtyä juhluvuonna arvioimaan korkeimman oikeuden toimintaa sadan kuluneen vuoden aikana. Olimme korkeimmassa oikeudessa ilahtuneita, kun maamme nimekkäimmät oikeushistorian tutkijat tekivät aloitteen korkeimman oikeuden historiategon kirjoittamisesta. Mukaan saatiin professorit *Lars Björne* (emeritus), *Jukka Kekkonen*, *Mia Korpiola* ja *Heikki Pihlajamäki*. Suurimmalla osalla heistä oli kokemusta vastaavista hankkeista aiemmin. Kanssakäymistä edisti myös se, että tunsimme kaikki toisemme entisistä elämänvaiheista.

Korkeimman oikeuden puolella hanketta varten perustettiin tutkijataustainen työryhmä, jota johti eläköitymiseensä asti oikeusneuvos *Pertti Välimäki* ja johon kuuluivat muina jäseninä oikeusneuvos *Juha Häyhä*, esittelijäneuvos, sittemmin oikeusneuvos *Juha Mäkelä* sekä kansliapäällikkö *Tommi Vuorialho*. Välimäen jäätyä eläkkeelle ryhmä täydentyi oikeusneuvos *Tatu Leppäsellä*. Mukaan tuli myös

talon viestintäpäällikkö *Pia Sive* siinä vaiheessa, kun teoksen kuvittaminen alkoi olla ajankohtaista. Materiaalin keruuta ja muita tutkimuksenteon oheistarpeita varten korkein oikeus palkkasi määrääjäksi oikeustieteen ylioppilas *Riitta Voipion*. Teokseen liittyy myös työtä ja tarkkuutta vaatinut matrikkeliosa, jossa ratkaisevan panoksen antoivat hovioikeuden presidentti (emeritus) *Mikael Krogerus* sekä korkeimman oikeuden palkkaamana matrikkelitutkijana oikeustieteen ylioppilas *Tuuli Talvinko*. Hanke pantiin vireille hyvissä ajoin. Kuten kirjoittajien esipuheesta ilmenee, idea teoksen kirjoittamisesta on syntynyt jo keväällä 2015. Aikataulu suunniteltiin siten, että teos olisi varmasti valmis juhlapäivänä 1.10.2018. Aikataulussa myös pysyttiin. Kirjoitusvaiheessa korkeimman oikeuden työryhmä ja teoksen kirjoittajat tapasivat useaan otteeseen keskustellen kirjan tekemiseen liittyvistä asioista. Työnjako oli kuitenkin päivänselvä: tutkimuksen sisällöstä vastuu ja vapaus oli kirjoittajilla, vaikka useista tutkimuksellisistakin asioista matkan varrella keskusteltiin. Kaikkien osapuolten pyrkimyksenä oli tuottaa riippumatonta ja puolueetonta tutkimustietoa kohteesta.

Tässä yhteydessä ei ole syytä ryhtyä teoksen sisältöä laajemmin referoimaan saatikka arvioimaan. Teoksessa omaksuttu näkökulma ansaitsee kuitenkin erityismaininnan. Kysymyksessä ei nimittäin ole korkeimman oikeuden toimintaa sellaisenaan yksityiskohtaisesti ja kattavasti kuvaava esitys. Kirjassa ei myöskään hymistellä tutkimuskohdetta, mikä piirre toisinaan rasittaa tilaustyönä tuotettuja historiategoksia. Korkeimman oikeuden satavuotis-historiateoksen kirjoittajat ovat itsenäisesti valin-

Teoksen merkitys ja arvo ei ole nykyhetkessä välittömästi punnittavissa. Teosta koskeva tieteellinen keskustelu ja tulevaisuus osoittavat aikanaan sen sisällön painoarvon. Meille mukana olleille projekti oli mieluisa oppimiskokemus. Opiksi otettavaa teos tarjoaa erityisesti niiltä osin kuin siitä ilmenee, kuinka lainkäytössä on saatettu etäännyä oikeusvaltion ihanteista.

Tasalukusyntymäpäivänä on tapana viettää myös juhla. Korkein oikeus järjesti taipaleensa kunniaksi syntymäpäiväjuhlrat, kun tarkalleen sata vuotta oli kulunut sen perustamisesta. Tilaisuus pidettiin 1.10.2018 arvokkaassa Helsingin yliopiston juhlasalisissa. Paikan valintaa voi myös pitää kunnianosoituksena sille vuoropuhelulle, jota korkeimman oikeuden ja tutkijayhteisön välillä oikeuden kehittämisestä käydään. Yhtä tärkeää kuin oikeusvaltiossa on pitää erillään lainsäädäntövalta, täytäntöönpanovalta ja tuomiovalta, on oikeusvaltiossa oikeuden kehittämisen kannalta välttämätöntä, että lainsäätäjän ja tuomioistuimien lisäksi oikeuden kehittämistä koskevaan keskusteluun antaa panoksensa riippumaton yliopistotasoinen tutkimusyhteisö.

A group of people, mostly men in suits, are seated around a long, polished wooden table in a formal dining room. The table is set with white plates, glasses, and small red roses in vases. A man in a dark suit stands at the head of the table, addressing the group. The room has large windows and framed pictures on the walls. The atmosphere is formal and elegant.

Juhlalounas kansainvälisille vieraille.

Juhlalounas kansainvälisille vieraille.

Professori Eerik
Lagerspetz

Pianotaiteilija
Iiro Rantala

Professori
Mia Korpiola

tiukkaan pakatun muodon orjallinen seuraaminen, mutta liiallinen rentous saattaa antaa aiheen ajatella, että korkeimman oikeuden tärkeään ja vakavaan lainkäyttötehtävään suhtaudutaan kevytmielisesti. Pääjuhlan musiikin ja muusikon valinta oli tulosta tällaisesta ristipaineesta. *Iiro Rantala* on kiistatta vakavasti otettava pianisti, säveltäjä ja sovittaja mutta aina pieni pilke silmäkulmassa. Pääjuhlan esityksiä rytmittikin Rantalan sovittama ja esittämä, kulunutta sataa vuotta luotaava musiikki. Ilman Sibeliuksen Finlandiaa ei pääjuhlaa voida päättää eikä päätettykään.

Ei ollut oikeastaan yllätys, että pääjuhlan kaikki puhujat koskettelivat oikeusvaltioteemaa, kukin omalla tavallaan. Tilaisuuden avasi tasavallan presidentti *Sauli Niinistö*, tuomarina itsekin toiminut. Hänen tervehdyspuheessaan korostettiin riippumattoman tuomioistuinlaitoksen merkitystä oikeusvaltion tukirankana.

Korkeimman oikeuden presidentti *Timo Esko* kosketteli puheessaan prejudikaattien merkitystä, eri aikakausille ominaisia juttutyypppejä ja korkeimman oikeuden toimintaan vaikuttanutta kansainvälistymiskehitystä. Hän pohti esityksessään myös sitä, minkälaista asennoitumista oikeusvaltion ihanteet edellyttävät yksittäiseltä tuomarilta. Presidentti Eskon mukaan tuomari ei koskaan elä totuuden jälkeistä aikaa, jossa objektiiviset faktat vaikuttavat mielipiteeseen tai päätökseen vähemmän kuin tunteisiin ja henkilökohtaiseen vakaumukseen vetoaminen.

Pääjuhlan pääpuhujana oli professori *Eerik Lagerspetz*. Hänelle annettu otsikko oli ylevästi 'Demokratia ja oikeus'. Hän pohti esityksessään vapauden ja sääntöjen suhdetta. Demokratia-ajatuksen liitetty vapaus itse asiassa edellyttää sääntöjä.

Professori Lagerspetzin mukaan kansa kykenee toimimaan mielekkäästi vain, jos sen toimintaa strukturoivat säännöt, jotka eivät ole noin vain muutettavissa. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tehtävä on ylläpitää sääntöjen järjestelmää. Kysymys on lopulta oikeudenmukaisuudesta.

Pääjuhlan vieraita valistettiin myös edellä käsitellystä historiatoonsesta. Teoksen kirjoittajiin kuulunut professori *Mia Korpiola* totesi aluksi Suomen olevan perinteeltään legalistinen ja lakia arvostava maa, jonka tuomarit ovat ennemmin joutuneet Siperiaan kuin ovat rikkoneet lakia. Luottamus oikeuslaitokseen ja laillisuusvalvontaan on kansainvälisissä vertailuissa ollut Suomen osalta huippuluokkaa. Oikeusvaltio ei kuitenkaan ole valmis. Professori Korpiola muistutti niistä lipsumisista, joita oikeusvaltioihanteista lainkäytössä itsenäisyytemme ensi vuosikymmenellä ja sota-aikana kohdattiin. Korjaamista on myös nykytodellisuudessa. Professori Korpiolalle oikeusvaltio ei näyttäydä yleisen tason sananvääntönä vaan on läsnä meidän kaikkien oikeuselämässä toimivien arkipäivässä. Korpiolan mukaan todellisuudessa oikeusvaltiota rakennetaan joka päivä pienillä arkipäiväisillä oikeuden teoilla, totuttujen toimintatapojen sekä argumentaation kyseenalaistamisella ja eettisellä punninnalla. Syntymäpäivä huipentui Säätötalossa pidettyyn iltajuhlaan, jossa tunnelma oli päiväjuhlaa välittömämpi ja epämuodollisempi. Musisoinnista vastasi kuuluisa lauluyhtye *Club for Five*, jonka ohjelmisto, taituruus ja tulkinnat herättivät ihastusta kansainvälisissäkin vieraisissa. Mitä ilmeisimmin oikeusvaltio oli eri tavoin läsnä illan aikana vapaamuotoisesti syntyneissä keskusteluissa. Hyvä niin.

Lauluyhtye
Club for Five

Oikeus ja demokratia

Professori Eerik Lagerspetzin puhe 100-vuotisjuhlassa 1. 1. 2018

Yli kaksisataa viisikymmentä vuotta sitten Jean-Jacques Rousseau asetti teoksessaan Yhteiskuntasopimuksesta ihmiskunnalle tehtävän:

On keksittävä yhdistymismuoto, joka kaikella yhteisellä voimalla varjelee jokaisen henkilön omaisuutta ja jossa kukin sellainen jäsen, liittyessään kaikkiin muihin, tottelee kuitenkin vain itseään ja pysyy yhtä vapaana kuin ennenkin.

Rousseau näyttää vaativan meiltä jotakin mahdotonta. Meillä on Rousseau'n mukaan oikeus elää vapaana. Meillä on myös, ei vain oikeus, vaan velvollisuus toimia tavalla, jota pidämme moraalisesti oikeana. Mutta se, joka elää järjestäytyneessä yhteisössä, ei voi totella vain itseään. Jos elämme yhdessä, meidän on otettava huomioon myös toiset. Jos otamme huomioon toiset, emme voi enää vapaasti seurata omia halujamme, emme liioin omaa moraaliamme.

Rousseau'n ratkaisematon ongelma voidaan nähdä samalla tavoin hedelmällisenä kuin monet muutkin filosofian ratkaisemattomat kysymykset. Jos ongelmaan ei ole vastausta, mutta se on silti aito ongelma, on yritettävä löytää tapa, jolla sen kanssa voidaan elää. Itse asiassa modernia länsimaista poliittista filosofiaa voidaan osaltaan lukea erilaisina reaktioina Rousseau'n ongelmaan.

Yksinkertaistaen, vastauksia on etsitty kahdesta suunnasta. Yhden ajatuksen mukaan, koska jokaisen tahto ei voi olla yhtä lailla määräävä, on pyrittävä siihen, että mahdollisimman monien tahto olisi määräävä. Tämä johtaa demokratiaan, jossa enemmistön tahto on hallitseva. Jotkut ajattelevat,

että johdonmukaisin demokratian muoto olisi järjestelmä, jossa enemmistön tahto määrää kaiken. Esimerkiksi vaikutusvaltainen tanskalainen oikeusteoreetikko Alf Ross esitti suomeksikin käännettyssä kirjassaan *Hvorfor demokrati?* (vuodelta 1946), että yhteisön demokraattisuutta mittaa kolme seikkaa: kuinka monet saavat osallistua, kuinka suora kansalaisten vaikutus on ja mihin kaikkeen kansanvalta ulottuu. Täydellisen demokratian ideaalityyppi olisi tällöin järjestelmä, jossa kaikki osallistuvat välittömästi jokaisen julkisen päätöksen tekemiseen. Vaikka Ross ei pitänyt tällaista järjestelmää sen enempää mahdollisena kuin tavoittelemisen arvoisena, se toimi kuitenkin hänellä todellisten järjestelyjen demokraattisuuden mittana. Jatkossa tulen esityksessäni problematisoimaan tätä ajatusta.

Toisen ajatuskulun mukaan paras tapa elää Rousseau'n ongelman kanssa on järjestelmä, jossa kenenkään tahto ei ole määräävä vaan kaikkien on yhtä lailla toteltava kaikkien yläpuolella olevaa lakia. Tämän lain pitäisi taata kullekin yksilölle mahdollisimman suuri vapaus, kuitenkin siten, että se on sopusoinnussa muiden samanlaisen vapauden kanssa. Tämä on perinteinen ajatus oikeusvaltiosta.

Kysymystä lain ja demokratian suhteesta voidaan tarkastella erikoistapauksena yleisemmästä kysymyksestä: mikä on vapauden ja lain, tai ylimalkaan asetettujen sääntöjen välinen suhde? Perinteisen ajatuksen mukaan on käsitteellinen totuus, että säännöt rajoittavat vapauttamme. Tämän käsityksen mukaan säännöt voivat lisätä vapauttamme ja autonomiaamme vain epäsuorasti, tietynlaisen vaihtokaupan kautta. Alistumalla

sääntöihin me takaamme itsellemme tietyn määrän vapautta, sillä edellytyksellä, että muut ovat valmiit alistumaan vastaaviin rajoituksiin. Näin ajattelivat esimerkiksi modernin valtion suuri teoreetikko Thomas Hobbes ja rangaistusajattelun uudistaja Cesare Beccaria.

Rousseau ja häntä tässä kohdin seuraava Immanuel Kant eivät ajatelleet näin. Heidän mukaansa lakeihin alistuminen – jota he, kuten Hobbes ja Beccariakin, aikakauden tavan mukaan luonnehtivat eräänlaiseksi ”sopimukseksi” – ei merkinnyt vain vapauden vapaaehtoista molemminpuolista rajoittamista. Pikemminkin, se merkitsi vapauden laadullista muuttumista. Rousseau sanoin, ”yhteiskuntasopimuksessa menettää ihminen luonnollisen vapautensa ja rajoittamattoman oikeuden kaikkeen, mikä häntä houkuttelee ja mihin hän yltää”, mutta samalla hän ”voittaa itselleen kansalaisvapauden”. Yksi tapa tehdä Rousseau periaatteessakin ratkaisematon ongelma siedettävämmäksi on lähteä siitä, että vapauden ja lakien suhde ei ole nollasummainen. Lait sekä rajoittavat että lisäävät mahdollisuuksiamme tehdä asioita. Usein ne tekevät samanaikaisesti molempia.

Koska tällainen puhe saattaa kuulostaa mystiseltä, on syytä ottaa esimerkkejä. Lait ovat vain yksi sääntöjen tyyppi. Tarkastellaan vaikkapa kieltä. Kommunikointi kielen avulla on elämämme ja myös vapautemme kannalta keskeistä. Pystymme tekemään lukemattomia asioita vain siksi, että pystymme käyttämään kieltä. Mutta tämä on mahdollista vain siksi, että on olemassa kielen säännöt.

Ottakaamme toinen esimerkki. Peleissä on säännöt. Pelaajaa, joka voisi säännöistä riippumatta yksipuolisesti päättää, miten nappuloita voi siirtää, ei tietenkään voisi voittaa. Mutta on luontevaa sanoa, että hän ei itsekään voisi voittaa. Ilman sääntöjä pelaaminen ei ylimalkaan olisi mielekäästä, koska pelin voittamisen mahdollisuus perustuu riippumattomien sääntöjen olemassaoloon. Säännöt tekevät pelaamisen mahdolliseksi.

Vaikka laki on käytäntönä hyvin erilainen kuin kieli tai pelit, säännöt ovat kaikille niille keskeisiä. Oikeussäännöt, jotka määrittelevät ne tavat, joilla pätevät sopimukset tai testamentit tehdään tai avioliitot solmitaan, miten äänestetään tai tehdään valitus, eivät vaadi yksilöitä toimimaan vastoin tahtoaan. Sen sijaan ne tarjoavat yksilöille välineitä tavoitteittensa toteuttamiseksi, antamalla heille oikeudellisia kykyjä luoda, määrättyjä menettelyjä noudattaen ja tiettyjen ehtojen vallitessa, lain pakottavan kehikon puitteissa olevia oikeuksien ja velvollisuuksien rakenteita, kuten sopimuksia, avioliittoja, yhdistyksiä tai osakeyhtiöitä. Näitä rakenteita ei olisi olemassa ilman oikeussääntöjä. Oikeudellinen kyky muokata suhteita toisiin yksilöihin sopimusten, testamenttien, avioliittojen jne. kautta on yksilöiden elämän kannalta keskeinen.

Ajatelkaamme henkilöä, joka on asetettu holhouksen alaiseksi. Hänellä ei ole oikeutta hallita omaa omaisuuttaan: hän ei voi esimerkiksi myydä, lahjoittaa tai testamentata sitä. Tällaisen henkilön kohdalla ei ole kysymys (ainakaan välttämättä) siitä, että häntä koskisivat erityiset käskyt tai kiellot. Laki ”toiminnan ulkoisina rajoituksina” ei ole hänen kohdallaan erilainen. Ei ole mitään fyysisiä

Oikeus ja demokratia

tekoja, joita asianomainen ei, kanssaihmisistään poiketen, saisi halutessaan tehdä. Hän voi esimerkiksi kenenkään estämättä tai rankaisematta kirjoittaa papereita, jotka hän otsikoi ”testamentiksi” tai ”kauppakirjaksi”. Toiset eivät siihen puutu. Olennaista on, mitä toiset eivät tee. Viranomaiset eivät vahvista holhouksenalaisen henkilön tekemiä sopimuksia eivätkä pane niitä toimeen. Ne eivät luo uusia oikeuksia tai velvollisuuksia sen enempää holhouksenalaiselle henkilölle kuin muillekaan. On luontevaa sanoa, että holhouksenalainen henkilö on vähemmän vapaa kuin täysivaltaiset lähimmäisensä. On asioita, joita hän, toisin kuin muut, ei voi tehdä. Laillisesti määriteltujen kykyjen puute on yksi keskeinen tapa, jolla meitä voidaan tehokkaasti estää tekemästä asioita, ja vapauttamme siten rajoittaa.

Näin säännöt lisäävät vapauttamme muun muassa siksi, että ne tekevät meille mahdolliseksi tehdä asioita, joita ei olisi olemassa ilman sääntöjä. Olennaista tällöin on, että täyttääkseen tehtävänsä sääntöjen on oltava yksilöiden tahdosta riippumattomia. Vaikka säännöt ovat olemassa vain siksi, että me kaikki noudatamme niitä, ne ovat olennaisesti riippumattomia minun, sinun tai meidän molempien tahdostamme. Koska säännöt eivät sovelleta itse itseään, monimutkaisessa yhteiskunnassa tarvitaan erityinen organisaatio, jonka tehtävä on tulkita ja soveltaa sääntöjä. Jotta säännöt säilyttäisivät riippumattomuutensa, sääntöjä tulkitsevien ja soveltavien organisaatioiden on niin ikään oltava riippumattomia.

Argumentti säilyttää pätevyytensä, kun sijoitamme yksilöiden paikalle valtaa käyttävän

kansan. Itse asiassa se on entistä vakuuttavampi, sillä kansa vallankäyttäjänä ei vain tarvitse sääntöjä. Se on olemassa vain sääntöjen ansioista. Demokratia edellyttää sääntöjä, jotka määräävät, kenellä on äänioikeus, mistä päätetään, miten äänet lasketaan, mikä on riittävä enemmistö ja niin edelleen. On oltava sääntöjä, jotka sanovat, keiden tehtävä on panna toimeen tehdyt päätökset ja tulkita niitä, jos syntyy epäselvyyksiä. ”Kansan tahto”, enemmistön tahto tai yleistähto, jos näitä kielikuvia halutaan käyttää, on tahto, joka voi ilmaista itsensä vain sääntöjen puitteissa ja sääntöjen kautta. Ryhmällä, kuten yksilölläkin, voidaan sanoa olevan tahto vain, jos oletetut tahdon ilmaukset täyttävät riittävässä määrin johdonmukaisuuden ja ristiriidattomuuden vaatimukset ja jos toimijan – yksilön tai ryhmän – toiminta on sopusoinnussa noiden tahdon ilmausten kanssa. Olennolla, joka yhdellä hetkellä haluaa yhtä ja toisella toista, joka samanaikaisesti haluaa keskenään ristiriitaisia asioita tai joka on kykenemätön johdonmukaiseen toimintaan, ei relevantissa mielessä ole tahtoa. Kansa, kuten me yksilötkin, kykenee toimimaan mielekkäästi vain, jos sen toimintaa strukturoivat säännöt, jotka eivät ole noin vain muutettavissa.

Näistä pohdinnoista käsin on mahdollista argumentoida, että Alf Rossin olettama demokratian ideaalityyppi, jossa jokainen päätös riippuu kaikkien tahdosta, ei ole demokraattisin mahdollinen järjestys. Ottaakseni yksinkertaisen esimerkin, ajatellaan järjestelmää, jossa hyväksytään demokraattisessa järjestyksessä yleinen laki ja sitten demokraattisessa järjestyksessä tehdään päätökset,

jotka koskevat lain soveltamista yksittäisissä tapauksissa. Ei ole mitään syytä olettaa, että päätökset olisivat automaattisesti sopusoinnussa keskenään. Demokraattisin mahdollinen järjestys ei olekaan sellainen, jossa jokainen mahdollinen sääntö, mukaan lukien demokratian pelisäännöt, on joka hetki muutettavissa.

Analogiaa, jonka mukaan pelit ovat mahdollisia vain riippumattomien sääntöjen kautta, voidaan soveltaa edelleen. Modernin demokratian keskeinen periaate on riippumattoman poliittisen opposition jatkuva olemassaolo. Demokratioissa oppositiota ei vain suvaita, vaan toimiva oppositio on keskeinen poliittisen legitimitietin lähde. Jälleen hieman paradoksaalisesti, hallitus tiettyssä mielessä saa valtansa myös oppositiolta. Hallitus voi esiintyä voittajana, enemmistön tahdon edustajana, vain, jos sillä on olemassa oppositio, aito poliittinen kilpailija. Ihmiset ovat valmiit noudattamaan päätöksiä, kun he mieltävät ne demokraattisiksi, ja he mieltävät ne demokraattisiksi vain, jos niille on tarjolla vaihtoehto. Vähemmistön muodostumisen mahdollisuus seuraa enemmistösäännöstä itsestään, koska ilman vähemmistöä – tai ainakin vähemmistössä olemisen mahdollisuutta – ei ole enemmistöäkään. Enemmistö voi määrittää itsensä enemmistöksi – ja sen myötä oikeutetuksi päättämään – vain vähemmistön kautta. Sellaisissa poliittisissa järjestelmissä, joissa parlamentaarinen oppositio on käytännössä hallituksen kontrollissa, hallitus ei voi nojautua demokraattiseen legitimitettiin.

Edellä sanottu saattaa jonkun korvissa kuulostaa itsestään selvältä. Sitä se ei kuitenkaan ole. Vaikka

sanojen tasolla hyväksyttäisiin perusajatus sääntöjen ja niitä ylläpitävän riippumattoman oikeuslaitoksen välttämättömyydestä, käytännön politiikan tasolla vallanpitäjät eivät ole valmiit tätä kaikkea hyväksymään. Tilanteissa, joissa kansanvallalle välttämättömät muodot rajoittavat poliittisten tavoitteiden saavuttamista, ollaan valmiita rikkomaan näitä muotoja enemmistön tahdon nimissä. Valmius rikkoa oikeusvaltion kehikko yhdistää ajattelutapoja, joilla on muuten hyvin vähän tekemistä keskenään. Näin on tietysti aina ollut. Uutta on se, että tähän ollaan valmiita myös valtioissa, joita olemme ehtineet oppia pitämään vakiintuneina demokratioina.

Hyvät kuulijat! Edellä olen esittänyt joitakin filosofin mietteitä demokratian ja oikeuden suhteesta. Oikeudella olen tällöin tarkoittanut ensisijaisesti säädettyä oikeutta. Olen lähtenyt siitä, että oikeus on inhimillisen tahdon tuote. Mikään ei sinänsä takaa sitä, että inhimillisen tahdon tuotteena syntynyt oikeus ilmentäisi oikeudenmukaisuutta missään syvemmissä mielessä. Silti, oikeudenmukaisuuden ihanteen tavoittelu on säädetyn oikeuden tehtävä. Se on lainsäätäjän ja lain soveltajan työtä ohjaava ihanne, kuten esimerkiksi totuus on tutkijan työtä ohjaava ihanne. Demokratian erityispiirre on, että me kaikki kansalaiset voimme ja meidän myös tulee osallistua oikeudenmukaisuuden ihanteen tavoitteluun.

Timo Esko

Aleksanterin paluu korkeimpaan oikeuteen

Korkeimman oikeuden käyttöön kerätyssä valokuvakokoelmassa on kuva korkeimman oikeuden täysistunnosta Senaatintalossa vuonna 1923. Puhetta johtaa presidentti *Julius Grotenfelt*. Hänen selkänsä takana erottuu Venäjän keisari *Aleksanteri I:n* suurikokoinen muotokuva.

Monissa keskusteluissa korkeimmassa oikeudessa on pohdittu Aleksanteri I:n muotokuvan alkuperää ja sitä, minne teos oli 1920-luvun jälkeen joutunut. Korkein oikeus muutti nykyisiin toimittoloihinsa Pohjoisesplanadille Standertskjöldin palatsiin vuonna 1934, mutta näissä tiloissa ei muotokuva ole tiettävästi koskaan ollut.

Juhlavuoden valmistelujen käynnistyttyä korkeimpaan oikeuteen soitti Ateneumissa työskentelevä dosentti *Virpi Harju*. Hän oli eräässä omassa tutkimushankkeessaan löytänyt Kansallismuseon kokoelmista Aleksanteri I:n muotokuvan, jonka hän arveli kuuluvan korkeimmalle oikeudelle. Asiaa selvitettäessä oli nimittäin käynyt ilmi, että keisari oli aikoinaan lahjoittanut teoksen senaatin oikeusosastolle. Teos oli mahdollisesti maalattu ranskalaisen taidemaalari *François de Gérardin* työpajassa.

Saatujen tietojen mukaan korkein oikeus oli vuonna 1934 deponoinut keisarin muotokuvan Kansallismuseoon. Teos oli restauroitu vuonna 2008 erästä Kansallismuseon omaa näyttelyä varten. Harju oli myös saanut selville, että valtioneuvosto oli lahjoittanut Kansallismuseolle toisen lähes samanlaisen muotokuvan vuonna 1921.

Kun Kansallismuseo oli ilmoittanut, että teos voitiin palauttaa korkeimmalle oikeudelle, asia otettiin esille eräässä korkeimman oikeuden täysistunnon jälkeen pidetyssä jäsenten neuvottelussa. Teoksen palauttamista korkeimman oikeuden tiloihin kannatettiin yksimielisesti.

Muotokuvan sijoittaminen korkeimman oikeuden nykyisiin tiloihin ei ollut yksinkertainen tehtävä. Vaikeuksia aiheutti ennen muuta teoksen suuri koko: kehyksineen sen korkeus on 330 senttimetriä ja leveys 190,5 senttimetriä. Lukuisten mittausten ja teoksen sijoittamista eri paikkoihin kuvaavien valokuvakollaasien jälkeen neuvoa kysyttiin arkkitehti *Arja Vehanen-Sindalta*. Hän oli ollut suunnittelemassa Standertskjöldin palatsin viimeisintä peruskorjausta ja oli hyvin perillä eri tilojen luonteesta, tyylistä ja värimaailmasta. Vehanen-Sindan avulla muotokuvalle löydettiinkin arvoisensa paikka, vaikkakaan ei täysistuntosalin takaseinältä.

Tommi Vuorialho

Henkilökunnan tilaisuuudet

Osaava, jaksava ja motivoitunut henkilökunta on jokaisen tuomioistuimen voimaannuttaja, ja sen hyvinvointi edellyttää säännönmukaista huolenpitoa.

Lakisääteisen työsuojelun rinnalla tehdään työhyvinvointityötä, joka tähtää henkilökohtaisen jaksamisen ja muutosvalmiuksien tukemiseen sekä työilmapiirin, keskinäisen luottamuksen ja yhteisöllisyyden kehittämiseen. Muun muassa näistä syistä oli itsestään selvää, että korkein oikeus halusi järjestää henkilökunnalleen jotain erilaista juhluvuoden ohjelmaa vielä aiemmin kerrottujen tilaisuuksien lisäksi.

Korkeimman oikeuden henkilökunta kokoontui 8.–9.3.2018 työhyvinvointiseminaariin Länsi-Uudellamaalla sijaitsevaan kongressi- ja kylpylä-hotelliin. Tilaisuuden mahdollisti osaltaan Valtionkonttorin myöntämä Kaiku- eli työelämän kehittämisraha. Ohjelmassa oli niin työpajatyypistä ryhmätyöskentelyä kuin asiantuntijaluentojaakin, liikunnallista ja rentouttavaa illanviettoa unohtamatta. Pääasiallisina teemoina keskityttiin keskinäiseen vuorovaikutukseen ja palautekulttuuriin, oikeanlaiseen ravintoon sekä uneen ja palautumiseen. Vierailevina asiantuntijoina kuultiin filosofi,

yrityskouluttaja *Esa Saarista*, funktionaalisen lääketieteen ja ravitsemuksen asiantuntija *Paula Heinosta* sekä unilääketieteen erikoispätevyyden hankkinutta erikoislääkäri *Henri Tuomilehto*.

Pääjuhlan 1.10.2018 jälkeen oli aiheellista viettää vielä hetki yhdessä ja kerrata juhluvuoden tapahtumia. Henkilökunta oli saanut keväällä ideoida erilaisia virkistyskeinoja, ja kun äänet olivat hajautuneet monien vaihtoehtojen ja mieltymysten kesken, päällimmäiseksi ”tutkintalinjaksi” oli jäänyt teatterivierailu. Elokuussa äänestettiin kahden erilaisen esityksen kesken, ja enemmistön kannan

mukaisesti 23.10.2018 suunnattiin *Espoon kaupunginteatteriin Esitystalous 3 – Radio* -nimisen teoksen iltapäivänäytökseen. Erinomainen näyttelijäkaarti *Martti Suosalon* johdolla ihastutti, ja yhteiskunnan murrokseen ja työelämän muuttuviin vaatimuksiin paneutunut satiiri hauskuutti, mutta antoi myös ajattelemisen aihetta. Mukava iltapäivä ja mieliinpainuva juhluvuosi oli hyvä päättää vielä yhteisellä iltaterialla.

Ennakkoratkaisupyynnot Unionin tuomioistuimelle

**Kertomusvuonna korkein oikeus pyysi
Unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua
kahdessa asiassa.**

1) Ulkomaisen tuomion julistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskeva asia S2016/682, ennakkoratkaisupyyntö 28.6.2018

Asiassa on kysymys tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (jäljempänä asetus 44/2001) muutoksenhakua koskevan 43 artiklan 1 ja 3 kohtien tulkinnasta.

Tarkemmin kyse on kansalliseen muutoksenhakujärjestelmään sisältyvän jatkokäsittelylupamenettelyn yhteensopivuudesta tilanteisiin, joissa muutoksenhaun kohteena on käräjäoikeuden päätös julistaa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu tuomio täytäntöönpanokelpoiseksi asetuksen 44/2001 nojalla. Kysymys on siitä, käsitelläänkö muutoksenhakua edellä mainituissa tilanteissa kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevien sääntöjen mukaisesti, kuten asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohta edellyttää ja mitä vähimmäisvaatimuksia menettelylle tulee asettaa, jotta kontradiktorisuuden edellytys täyttyisi.

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää Unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko kansalliseen muutoksenhakujärjestelmään sisältyvä jatkokäsittelylupamenettely yhteensopiva asetuksen 44/2001 43 artiklan 1 kohdassa kummallekin asianosaiselle taattujen tehokkaiden muutoksenhakekeinojen kanssa, kun muutosta haetaan käräjäoikeuden ratkaisuun, joka koskee asetuksen 44/2001 mukaista tuomion tunnustamista tai täytäntöönpanoa?

2. Täyttyvätkö jatkokäsittelylupamenettelyssä asetuksen 44/2001 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut kontradiktorista oikeudenkäyntiä koskevat vaatimukset, jos muutoksenhakijan vastapuolta ei kuulla hakemuksesta ennen luvan ratkaisemista? Täyttävätkö ne silloin, jos vastapuolta kuullaan ennen jatkokäsittelyluvan ratkaisemista?

3. Onko sillä seikalla edellä esitetyissä tulkinnoissa merkitystä, että muutoksenhakijana voi olla paitsi täytäntöönpanoa hakenut asianosainen, jonka hakemus on hylätty, myös se jota vastaan täytäntöönpanoa haetaan, jos hakemus on hyväksytty?

2) Tavaramerkkiä koskeva riita R2017/405, ennakkoratkaisupyyntö 28.11.2018

Asiassa on kysymys jäsenvaltioiden tavaramerkkilainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (jäljempänä tavaramerkkidirektiivi, 2008/95/EY, kodifioitu toisinto) 5 artiklan 1 kohdan a ja b alakohtien sekä 3 kohdan b ja c alakohtien tulkinnasta tavaramerkin loukkausta koskevassa asiassa, jossa on kysymys väitettyjen tuoteväärennösten maahantuonnista yksityishenkilön toimesta edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi.

Tulkinnanvaraista on, onko yksityisen henkilön väitetystä tavaramerkin loukkauksesta saaman hyödyn määrällä merkitystä arvioitaessa sitä, onko hänen menettelyssään kysymys tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta tavaramerkin elinkeinotoiminnassa käyttämisestä. Tulkinnanvaraista on myös, voiko yksityishenkilö loukata tavaramerkin haltijan yksinoikeutta tavaramerkkiin, jos henkilö ei käytä merkkiä omassa elinkeinotoiminnassaan vaan osana toisen elinkeinotoimintaa. Lisäksi kysymys on siitä, miten tavaramerkin käyttämistä tavaroita tai palveluja varten koskevaa edellytystä on tulkittava, kun yksityishenkilö tuo edellä kuvatulla tavalla maa-

han tuotevääreännöksiä. Kysymys on vielä siitä, onko tavaramerkin haltijan yksinoikeuden piiriin kuuluvan maahantuonnin määritelmän kannalta merkitystä sillä, että tavarat on tuotu maahan edelleen Euroopan Unionin ulkopuoliseen maahan kuljetettavaksi.

Tulkinnanvaraista on myös se, täyttyykö tavaramerkin tavaroita tai palveluja varten käyttämistä koskeva vaatimus, jos yksityishenkilö maahantuonnin jälkeen säilyttää tavaroita edelleen toisen henkilön toimesta tapahtuvaa maasta kuljettamista varten.

Korkein oikeus on varattuaan asianosaisille tilaisuuden lausua ennakkoratkaisupyynnön sisällöstä päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää Unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko yksityisen henkilön väitetystä tavaramerkin loukkauksesta saaman hyödyn määrällä merkitystä arvioitaessa sitä, onko hänen menettelyssään kysymys tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta tavaramerkin elinkeinotoiminnassa käyttämisestä vai täysin yksityisestä käytöstä? Kun tavaramerkkiä käyttää yksityinen henkilö, edellyttääkö elinkeinotoiminnassa käyttäminen muiden kriteerien kuin kysymyksessä olevasta tavaramerkkiä koskevasta liiketoimesta saatavan taloudellisen hyödyn vaatimuksen täyttymistä?

2. Jos taloudelliselta hyödyltä vaaditaan tietynasteista merkittävyyttä, eikä henkilön voida saamansa taloudellisen hyödyn vähäisyyden ja mahdollisten elinkeinotoiminnassa käyttämisen muiden kriteerien täyttymättä jäämisen perusteella katsoa käyttäneen tavaramerkkiä omassa elinkeinotoiminnassaan, täyttyykö tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu elinkeinotoiminnassa käyttämistä koskeva edellytys, jos yksityinen henkilö käyttää tavaramerkkiä toisen lukuun osana tämän toisen elinkeinotoimintaa, jos hän ei kuitenkaan ole sanotun toisen palveluksessa työntekijänä?

3. Käyttääkö tavaroita säilyttävä henkilö tavaramerkkiä tavaroita varten tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 1 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa tarkoitetulla tavalla, kun jäsenvaltioon lähetetyt ja siellä vapaaseen vaihdantaan luovutetut, tavaramerkillä varustetut tavarat on jälleenmyyjäyhtiön lukuun vastaanottanut ja niitä on säilyttänyt henkilö, jonka haltuun tavarat ovat siirtyneet, joka ei harjoita tavaroiden maahantuontia ja varastointia, ja jolla ei ole lupaa tullivaraston tai verottoman varaston pitämiseen?

4. Voidaanko henkilön katsoa tuovan tavaramerkillä varustettuja tavaroita maahan tavaramerkkidirektiivin 5 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla, jos tavaroita ei ole tuotu maahan henkilön pyynnöstä, mutta henkilö on antanut osoitteensa tavaroiden jälleenmyyjän käyttöön ja vastaanottanut vapaaseen vaihdantaan jäsenvaltiossa luovutetut tavarat jälleenmyyjän lukuun, pitänyt niitä hallussaan muutaman viikon sekä luovuttanut ne kuljetettaviksi unionin ulkopuoliseen kolmanteen maahan siellä tapahtuvaa jälleenmyyntiä varten?

Annetut lausunnot ja esitys lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä

KORKEIN OIKEUS antoi vuonna 2018 valtioneuvostolle esityksen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä sekä eri ministeriöille seuraavat lausunnot:

31.5.2018 | Lausunto luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain muutostarpeita koskevasta arviomuistiosta (OH2018/79)

13.9.2018 | Esitys valtioneuvostolle lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä lainsäädännön täydentämiseksi siten, että velvollisuudesta antaa korkeimmalle oikeudelle vakuutuslääketieteellisiä lausuntoja säädettäisiin laissa (OH2018/222)

26.9.2018 | Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (OH2018/203)

Lisäksi tasavallan presidentille annettiin seitsemän lausuntoa armahdusanomuksista.

AHVENANMAAN ITSEHALLINTO-LAKEJA KOSKEVAT LAUSUNNOT

Korkein oikeus antaa pyydettyessä tasavallan presidentille lausuntoja myös Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymistä maakuntalaeista. Lausunnot julkaistaan ruotsinkielisinä. Vuonna 2018 annettiin seuraavat maakuntalakeja koskevat lausunnot:

12.4.2018 | Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 17.1.2018 om antagande av landskapslag om ändring av 9 § landskapslagen om Ålands polismyndighet och landskapslag om upphävande av 3 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfa@ttningar om pension för arbetstagare (OH2018/71)

6.6.2018 | Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 12.3.2018 om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om avbytarstöd (OH2018/121)

15.6.2018 | Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 16.4.2018 om antagande av landskapslag om temporär ändring av fastighetsskattelagen för landskapet Åland (OH2018/119)

15.6.2018 | Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 16.4.2018 om antagande av 1. landskapslag om miljökonsekvensbedömning och miljöbedömning och 2. landskapslag om ändring av 3 och 5 §§ plan- och bygglagen för landskapet Åland (OH2018/120)

27.9.2018 | Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 13.6.2018 om antagande av landskapslag om ändring av jaktlagen för landskapet Åland (OH2018/197)

Vierailut ja tapahtumat

KORKEIMMAN OIKEUDEN VIERAAT

- 14.6.** Euroopan neuvoston ihmiskaupan vastaisen toiminnan asiantuntijaryhmän (GRETA) ja Committee of the Parties -toimielimen edustajat
- 24.9.** Ahvenanmaan maakuntapäivien puhemies Gun-Mari Lindholm sekä maakuntahallituksen edustajia
- 18.10.** Suurlähettiläs Tom Dodd, Iso-Britannia
- 22.10.** Shanghai High People's Court -tuomioistuimen edustajia

TAPAHTUMAT

- 31.1.** KKO:n 100-vuotisjuhlaistunto
- 8.–9.3.** Henkilökunnan työhyvinvointiseminaari
- 27.4.** ELSA (European Law Students' Association) Finland ry:n oikeustapauskilpailu
- 4.5.** KKO:n syyttäjäpäivä
- 17.5.** KKO:n uuden mitalin ja juhluvuoden postimerkin julkistamistilaisuus
- 7.6.** Juhluvuoden prejudikaattitapaaminen
- 12.9.** Aleksanteri I:n muotokuvan paluu KKO:een
- 13.9.** Juhluvuoden mediatapaaminen
- 15.9.** Juhluvuoden avointen ovien päivä
- 28.9.** KKO:n juhlakirjan julkistamistilaisuus
- 1.10.** KKO 100 vuotta -pääjuhla Helsingin yliopistolla ja iltavastanotto Säätytalolla
- 23.10.** Henkilökunta Espoon kaupunginteatterin esityksessä
- Syys-lokakuu** Juhlavuonna myönnettyjen Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunnan ja Suomen Leijonan ritarikunnan kunniamerkkien luovuttaminen, korkeimpana Suomen Leijonan suurristi justitiarius Tore Scheille Oslossa
- 15.11.** Oikeushistorian tutkijoiden seminaari Matthias Calonius -seuran vierailun yhteydessä

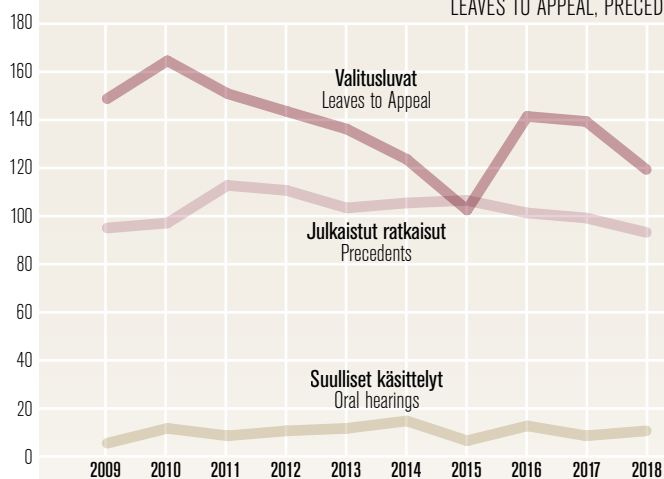
MUITA VIERAILUJA

- 8.1.** Keravan lukion opiskelijoita
- 10.1.** Kulosaaren yhteiskoulun oppilaita
- 16.2.** Turun yliopiston oikeustieteen opiskelijoita
- 20.2.** Tallinnan yliopiston Helsingin-kampuksen oikeustieteen opiskelijoita
- 28.3.** Helsingin yliopiston oikeustieteen opiskelijoiden ainejärjestö Pykälä ry
- 5.4.** Tallinnan teknillisen yliopiston oikeustieteen ja kansainvälisten suhteiden opiskelijoita
- 10.4.** Helsingin yliopiston prosessioikeuden opiskelijoita
- 25.4.** Ressun lukion oppilaita
- 31.8.** EJTN (European Judicial Training Network) -tuomareita Euroopan eri maista
- 7.9.** Helsingin käräjäoikeuden käräjänotaareita
- 18.9.** EJTN (European Judicial Training Network) -tuomareita Euroopan eri maista
- 20.9.** Korruption vastainen työryhmä Shanghaista
- 25.9.** Helsingin Lautamiesyhdistys ry
- 27.9.** Tapiolan lukion lakitiedon jatkokurssin oppilaita
- 26.10.** Tradenomiliitto TRAL ry
- 29.10.** RKP-nuorten jäseniä
- 7.11.** AIAKOS-ohjelmaan osallistuneita tuomareita eri maista
- 8.11.** Turun yliopiston rikosoikeuden opiskelijoita
- 13.11.** Ammattikorkeakoulu Laurean opiskelijoita
- 13.11.** Suomen Lions-liitto ry:n Helsingin Suurmetsän paikallisjaosto
- 15.11.** Matthias Calonius -seuran jäseniä
- 26.11.** Helsingin yliopiston ympäristöoikeuden opiskelijoita
- 4.12.** Etelä-korealaisia tuomareita

Tilastot *Statistics*

VALITUSLUVAT, JULKAISTUT RATKAISUT JA SUULLISET KÄSITTELYT

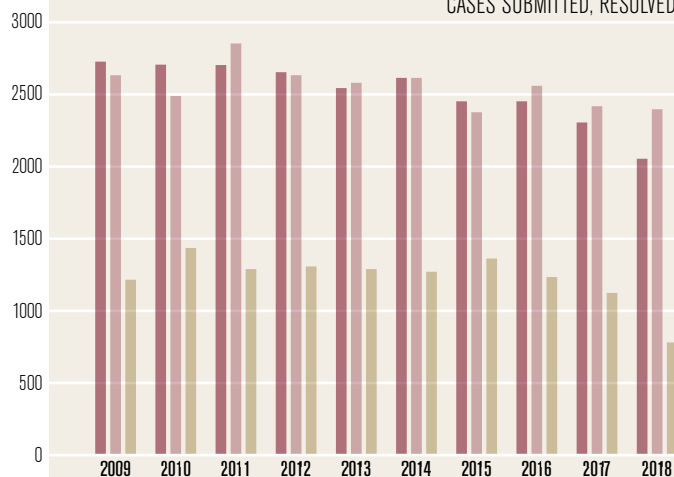
LEAVES TO APPEAL, PRECEDENTS AND ORAL HEARINGS

	Valitusluvut Leaves to Appeal	Julk. ratkaisut Precedents	Suulliset käsittelyt Oral hearings
2009	146	94	6
2010	162	96	13
2011	148	111	10
2012	141	109	12
2013	134	102	13
2014	122	104	16
2015	101	105	7
2016	139	100	14
2017	137	98	10
2018	117	92	12

SAAPUNEET, RATKAISTUT JA RATKAISEMATTANA OLEVAT ASIAT

CASES SUBMITTED, RESOLVED AND PENDING AT YEAR END

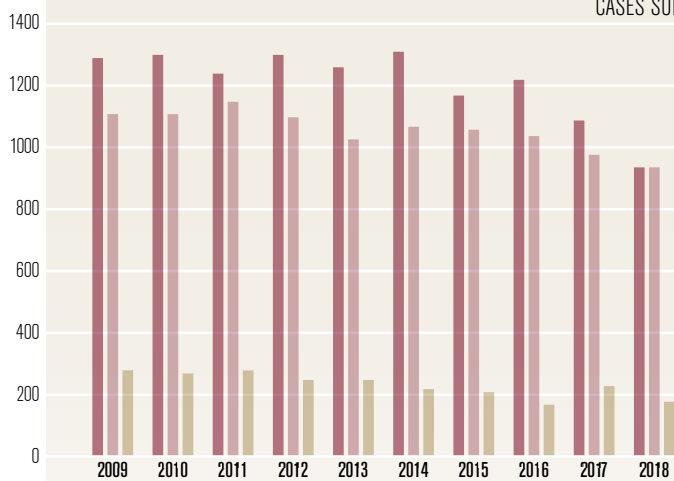

	Saapuneet Submitted	Ratkaistut Resolved	Ratkaisematta Pending
2009	2 721	2 629	1 220
2010	2 709	2 499	1 431
2011	2 709	2 854	1 289
2012	2 664	2 640	1 318
2013	2 553	2 582	1 289
2014	2 611	2 617	1 271
2015	2 456	2 378	1 364
2016	2 449	2 563	1 248
2017	2 303	2 428	1 124
2018	2 055	2 395	788

● Saapuneet Submitted
● Ratkaistut Resolved ● Ratkaisematta Pending

SAAPUNEET ASIAT

CASES SUBMITTED

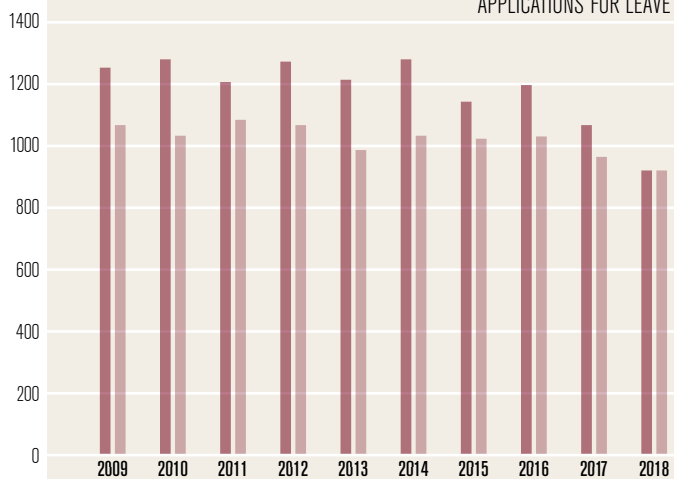

	Saapuneet Submitted	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Rikos Crime	Hakemus Petition
2009	2 721	937	228	125	1 106	278
2010	2 709	985	182	134	1 111	271
2011	2 709	939	164	141	1 146	274
2012	2 664	960	215	129	1 102	247
2013	2 553	944	175	138	1 031	244
2014	2 611	1 013	181	120	1 065	216
2015	2 456	884	192	94	1 055	210
2016	2 449	999	138	87	1 039	168
2017	2 303	836	155	72	978	230
2018	2 055	767	103	69	933	176

● Riita+Vakuutus+Maa Civil+Insurance+Land
● Rikos Crime ● Hakemus Petition

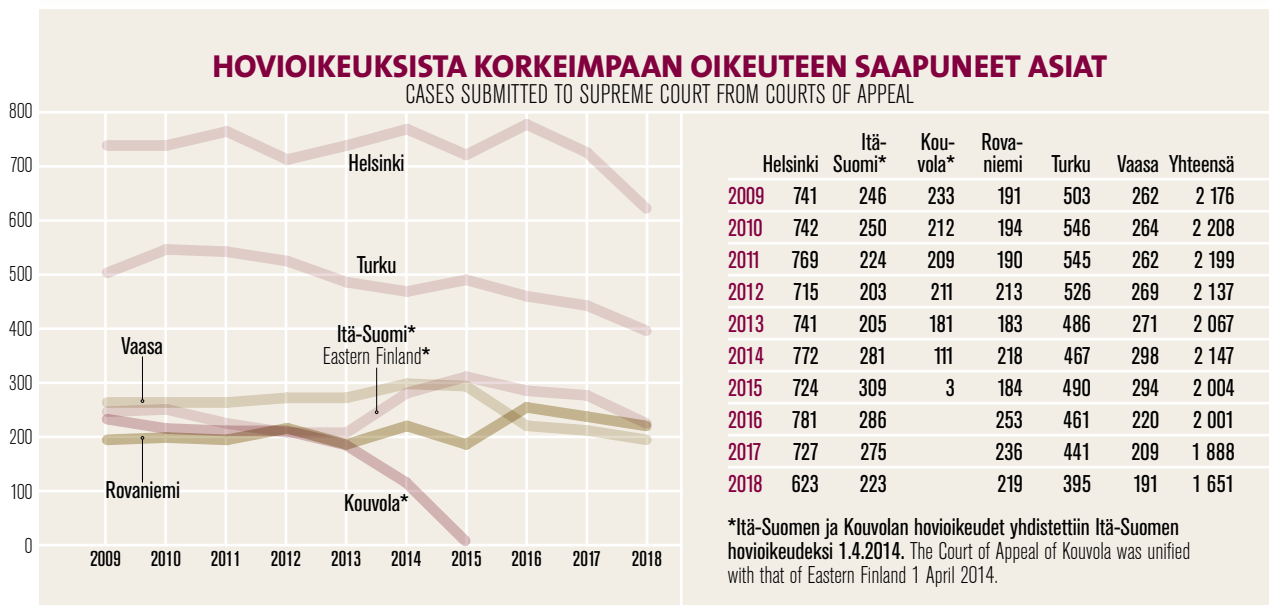
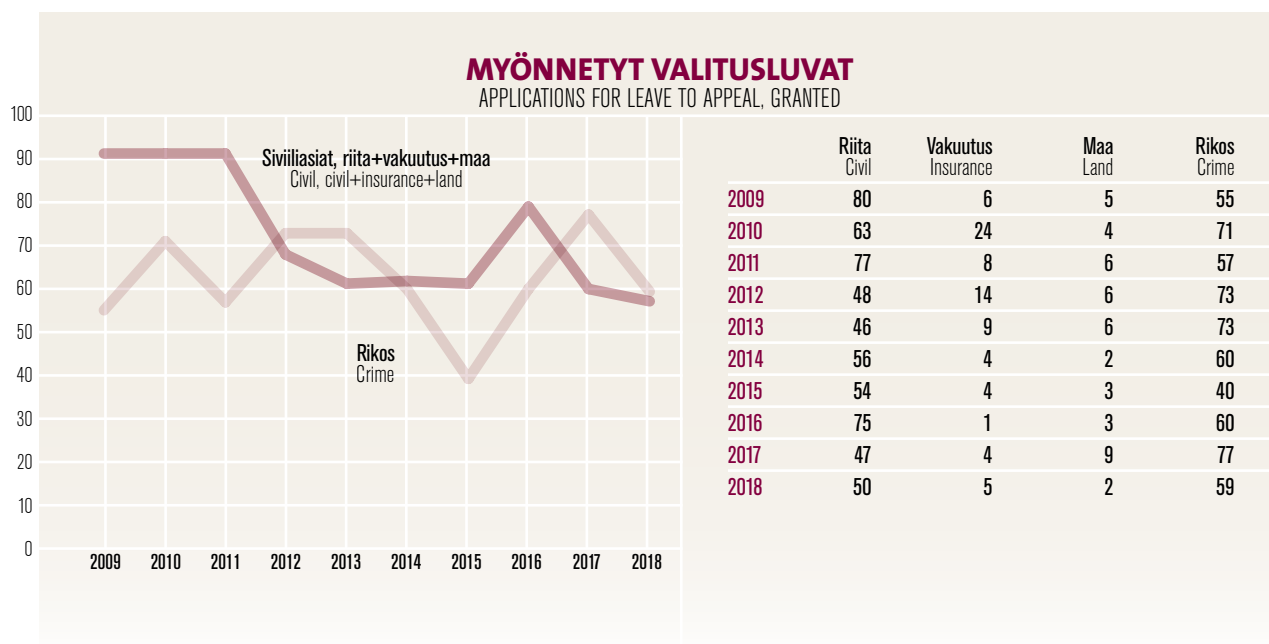
SAAPUNEET VALITUSLUPAHAKEMUKSET

APPLICATIONS FOR LEAVE TO APPEAL, SUBMITTED

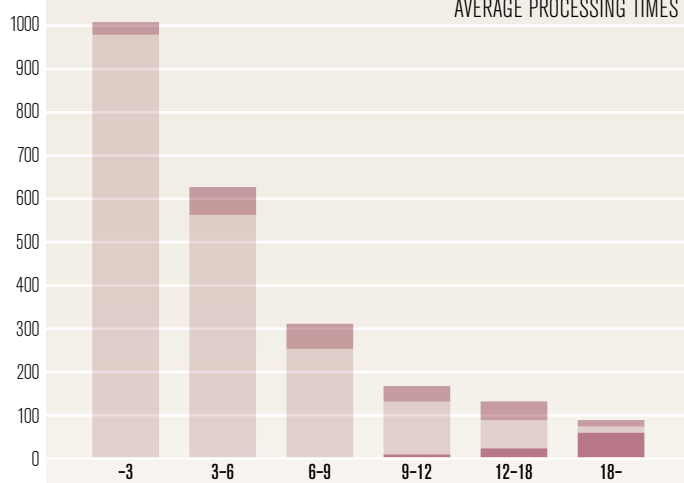
	Riita Civil	Vakuutus Insurance	Maa Land	Rikos Crime
2009	931	219	97	1 063
2010	982	173	118	1 026
2011	931	154	116	1 082
2012	955	206	110	1 067
2013	938	170	108	985
2014	1 003	172	105	1 030
2015	881	189	73	1 024
2016	995	135	69	1 029
2017	860	148	58	965
2018	765	102	56	924

● Siviiliasiat, riita+vakuutus+maa Civil, civil+insurance+land
● Rikos Crime

KORKEIMMAN OIKEUDEN KÄSITTELYAIKOJA 2018

AVERAGE PROCESSING TIMES IN SUPREME COURT 2018

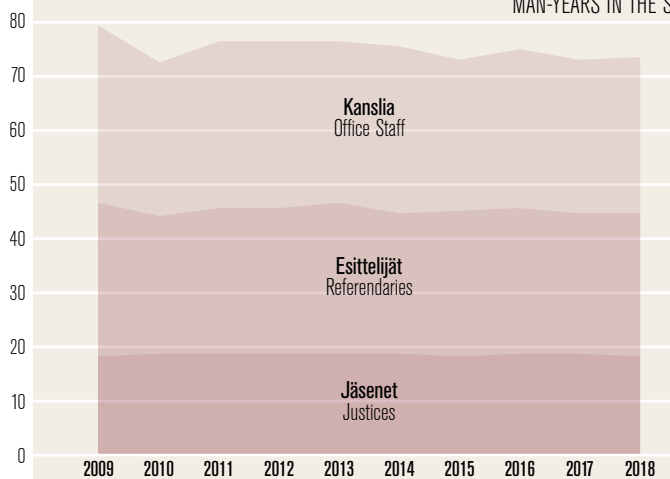

Kk Months	Kaikki asiat All	Asia- ratkaisut Resolved on the merits	Valitus- lupahak. Applications for leaves to Appeal	Ylim muu- toksen haku Extraordinary remedies
-3	1 023	1	979	24
3-6	631	4	562	62
6-9	317	4	256	52
9-12	177	15	125	30
12-18	154	27	69	44
18-	98	64	13	16

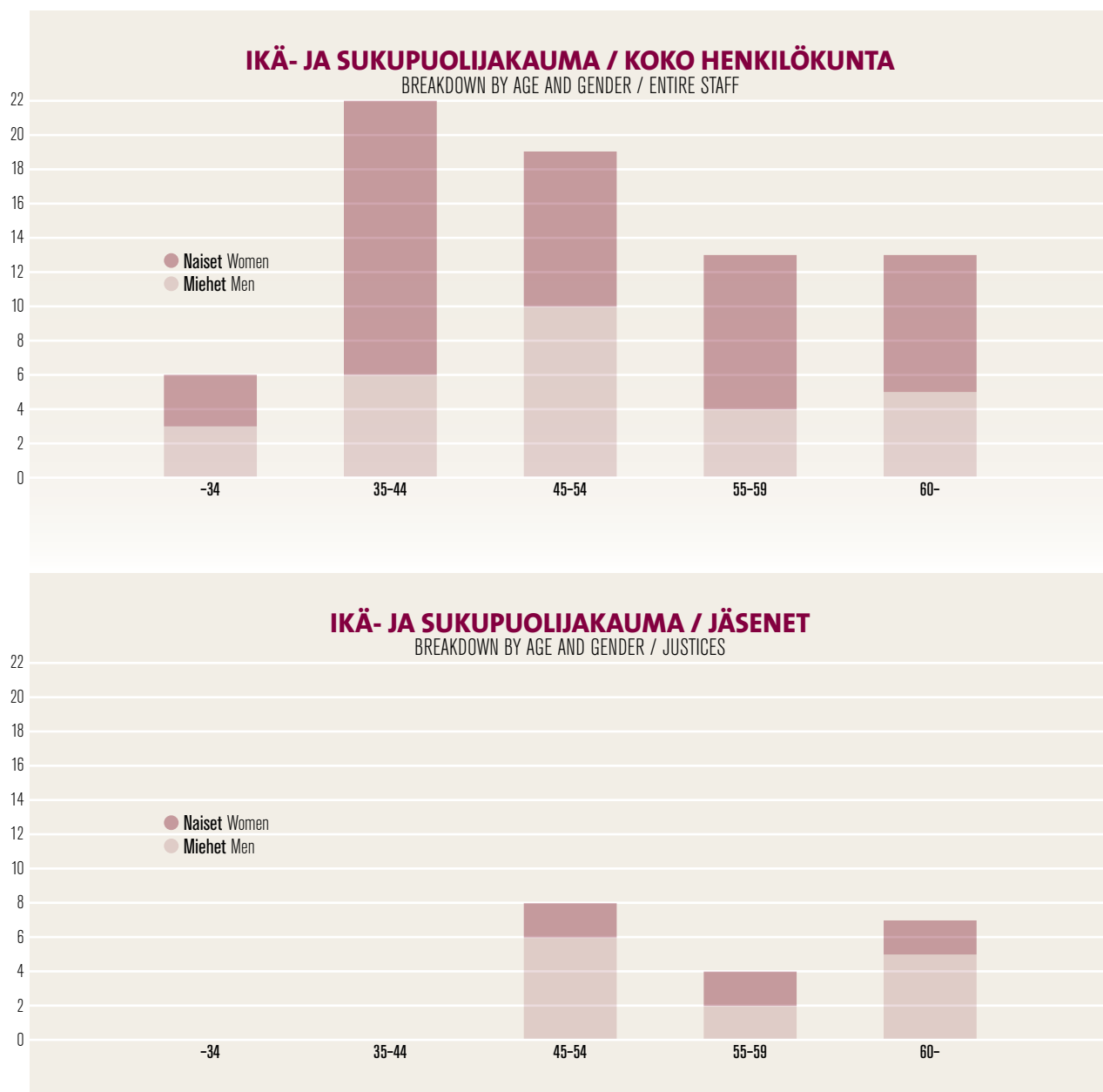
- Ylimääräinen muutoksenhaku Extraordinary remedies
- Valituslupahak. Applications for leaves to Appeal
- Asiaratkaisut Resolved on the merits

KORKEIMMAN OIKEUDEN HENKILÖTYÖVUODET

MAN-YEARS IN THE SUPREME COURT

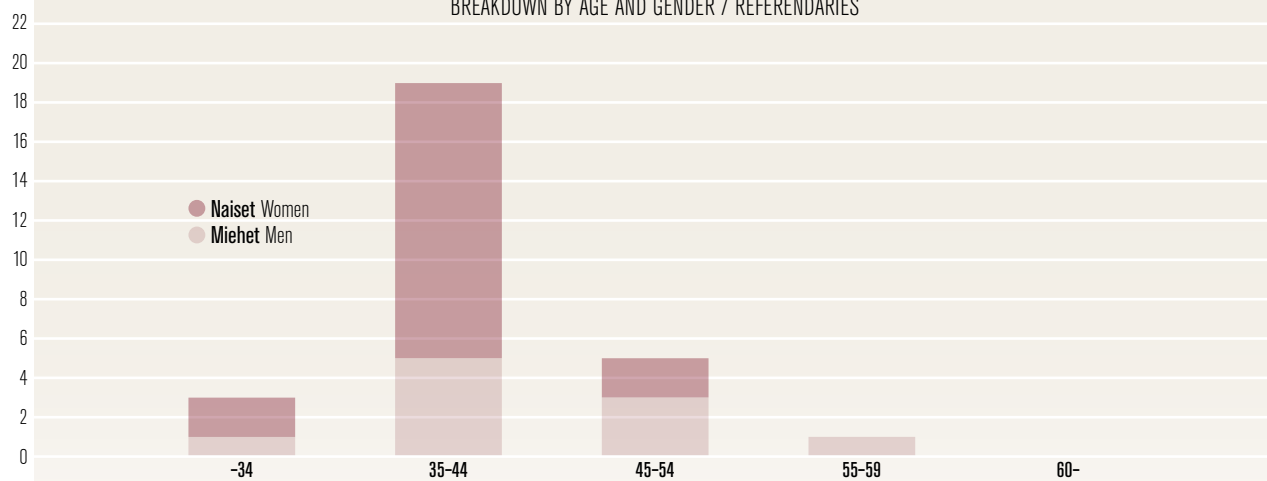

	Jäsenet Justices	Esittelijät Referendaries	Kanslia Office staff	Yhteensä Total
2009	18,41	28,22	32,9	79,53
2010	18,66	25,60	28,67	72,93
2011	18,98	27,04	30,49	76,51
2012	18,79	26,89	31,16	76,84
2013	18,75	27,85	29,94	76,54
2014	19,00	25,91	30,48	75,39
2015	18,24	26,92	27,94	73,10
2016	18,86	26,85	29,22	74,93
2017	18,97	26,09	28,04	73,10
2018	18,48	26,20	29,19	73,87

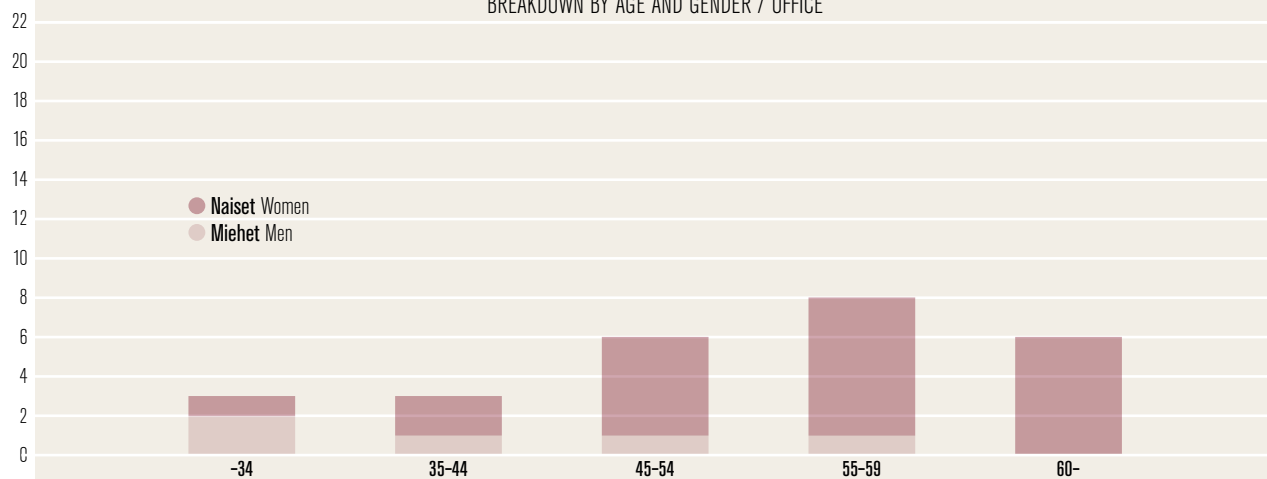
IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA / ESITTELIJÄT

BREAKDOWN BY AGE AND GENDER / REFERENDARIES

IKÄ- JA SUKUPUOLIJAKAUMA / KANSLIA

BREAKDOWN BY AGE AND GENDER / OFFICE

Henkilökunta 31.12.2018

Presidentti Esko Timo

Kansliapäällikkö
Vuorialho Tommi

JÄSENET

Oikeusneuvos

Häyhä Juha, Jokela Marjut,
Sippo Jukka, Koponen Pekka,
Kantor Ari, Pynnä Tuula, Littunen
Jarmo, Huovila Mika, Antila
Tuomo, Hirvelä Päivi, Leppänen
Tatu, Uusitalo Kirsti, Engstrand
Lena, Ilveskero Mika, Mäkelä Juha,
Välimaa Asko, Tammi-Salminen
Eva, Tapani Jussi

ESITTELIJÄT

Esittelijäneuvos

Hoffrén Mia, Melander Heli (vv),
Pere Mervi, Salonen Jukka-Pekka

Ma. esittelijäneuvos

Anttila Outi (vv), Kinnunen Essi,
Klinga Kaisa (vv), Ruohoniemi
Anna-Maija, Saranpää Timo,
Sillanpää Samuli,
Vanhanen Teemu

Vanhempi oikeussihteeri

Jokinen Aksu, Mikkola Petteri,
Siro Jukka (vv)

Ma. vanhempi oikeussihteeri

Autio Tiina-Liisa (vv), Heikinsalmi
Minna, Holkeri Sanna, Kuparinen
Kaisa, Loiva Jukka, Väisänen Tiina

Oikeussihteeri

Ehtamo-Kettunen Johanna (vv),
Heino Heikki, Lenkkeri Pertti (vv),
Palaja Eeva

Ma. oikeussihteeri

Elo Elina, Goebel Maija-Liisa,
Haga Pia, Jutila Paula (vv),
Kempainen Heikki, Myllys Heidi,
Nuuja Katri, Siitarinen Saini,
Virtanen Jussi, Öberg Jenny

Oa. oikeussihteeri

Nybergh Frey, Salminen Janne
(Ahvenanmaa-asiat)

KANSLIAHENKILÖSTÖ

Apulaiskirjaaja Häggqvist Marina

Ma. arkistonhoitaja Syd Isto

Erikoissuunnittelija

Kouki Jaana-Maija

Hallinnollinen sihteeri

Happonen Pia

Informaatikko Arpiainen Eija

Johdon sihteeri

Saastamoinen Riitta (vv)

Kirjaaja Nurminen Marja

Kirjaamosihteeri Uotila Oskari

Osasto-/toimistos sihteeri

Hyvönen Pirjo, Ikonen Suvi,

Jaakkola Nina, Juvonen Ulla,

Katainen Merja, Rantonen Oili,

Rissanen Marja-Riitta,

Ruohola Terhi, Rättö Outi,

Takkinen Pirkko, Vilpa Raila

Ma. osasto-/toimistos sihteeri

Söderström Marjut

Tarkastaja Perttilä-Vesikkala

Maarit, Sillman Jorma

Tietopalvelupäällikkö

Kokko Marjut

Ma. toimistos sihteeri/

ICT-yhdyshenkilö Saviranta Linus

Virastomestari Karvonen Paula

Viestintäpäällikkö Sive Pia

Ylivirastomestari

Erho Markus († 10.12.2018)

Siviilipalvelusmies

Akkanen Sami, Ruuska Ilkka

ELÄKKEELLE JÄÄNEET

Oikeusneuvos

Rajalahti Hannu, 1.1.2018

Bygglin Gustav, 1.4.2018

Poutiainen Soile, 1.5.2018

Rautio Ilkka, 1.5.2018

Osastos sihteeri

Korhonen Marjatta, 1.2.2018

(vv) = virkavapaalla

100
1918-2018

KORKEINOIKEUS.FI

ILME: AHOY | PAINO: GRANO | KANSIKUVA: LEHTIKUVA / TIMO VIITANEN